

”Älä ole huolissasi! Kyllä minä pärjään!”

Lapsuuden representaatiot mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan Peppi-hah-
mossa

Pro gradu -tutkielma

Anna Kokko

Kasvatustieteiden tiedekunta

Luokanopettajan koulutusohjelma

Lapin yliopisto

Kevät 2025

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Älä ole huolissasi! Kyllä minä pärjään!” Lapsuuden representaatiot mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan Peppi-hahmossa.

Tekijä/-t: Anna Kokko

Koulutusohjelma/oppiaine: luokanopettaja

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma Lisensiaatintutkimus__

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 60 + 3

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Tämä tutkimus selvittää lapsuuden representoitumista mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan Peppi-hahmossa. Aineiston valinta perustui sekä henkilökohtaisiin syihin, että aineiston ajankohtaisuuteen. Peppi-kirjat ja Peppi hahmona ovat olleet läsnä elämässäni lapsesta asti. Pepin itsenäisyys, nokkeluus, rohkeus ja vahvuus ovat kiehtoneet ja kiinnostaneet minua pitkään. Aineisto on ajankohtainen siksi, että ensimmäisen Peppi-kirjan julkaisusta tulee tänä vuonna kuluneeksi 80 vuotta. Vaikka Peppi-kirjoilla on jo pitkä historia takanaan, kirjoja luetaan edelleen ja niistä tehdään uusia versioita ja painoksia.

Tulevana luokanopettajana haluan edistää ja kehittää lasten lukutaitoa sekä innostaa heitä lukemisen pariin. Minua kiinnostaa lasten lukemat kirjat, ja minkälaisia hahmoja ja maailmoita kirjoissa kuvataan ja esitellään. Näistä pohdinnoista ja mielenkiinnostani Peppi-kirjoja kohtaan muodostui tutkimusongelmani: *millaisia lapsuuden representaatioita ilmenee mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan Peppi-hahmossa.*

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys pohjautuu Bronfenbrennerin (1979) systeemiteoriaan. Metodologisena lähestymistapana toimii konstrukttiivinen representaatiotutkimus. Aineiston analyysissä on käytetty apuna lähiluvun menetelmää sekä representaatioanalyysiä.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että Pepin lapsuus representoituu itsenäisenä, toimeliaana, riskitriitaisena ja inhimillisenä.

Avainsanat: Peppi Pitkätossu, lapsuus, lastenkirjallisuus, systeemiteoria, representaatiotutkimus

Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	4
2 LASTENKIRJALLISUUS JA LAPSUUS	6
2.1 Lastenkirjallisuus	6
2.2 Lapsuus	7
2.3 Lapsuus lastenkirjallisuudessa	8
3 BRONFENBRENNERIN SYSTEEMITEORIA	12
3.1 Bronfenbrennerin ekologisen kehityksen teoria	12
3.2 Mikro- ja mesosysteemi	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1 Tutkimusongelma	17
4.2 Metodologinen lähestymistapa	17
4.3 Aineisto	19
4.4 Aineiston analyysi	21
4.5 Tutkimuksen eettisyys	23
5 TULOKSET	25
5.1 Muut hahmot Pepin elämässä	25
5.2 Tarinoiden miljö ja Pepin arkiaskareet	29
5.3 Peppi ilman vanhempia	33
5.4 Pepin mielikuvitus	35
5.5 Peppi on ystävä, huomaavainen ja epäitsekäs	45
5.6 Pepillä on erikoisvoima	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	50
LÄHTEET	54
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

*”Kaikki on vinksin vonksin
tai ainakin heikun keikun.
Arvaas oikun eikun,
kuka oon, joko arvaat sen?”*

teksti: Astrid Lindgren

suomennos: Kari Tuomisaari

Näillä tutuilla sanoilla alkaa lastenlaulu Peppi Pitkätossusta, yhdeksänvuotiaasta, oranssitukkaisesta ja valtavan vahvasta lastenkirjan lapsihahmosta, jonka on luonut ruotsalainen lastenkirjailija Astrid Lindgren. Laulun sanojen alku kuvastaa mielestäni Peppiä hahmona osuvasti: Peppi ja Pepin elämä on hieman *vinksin vonksin* ja *heikun keikun*. Mutta mitä tämä tarkoittaa, millaista Pepin elämä oikein onkaan? Peppi on hyvin erikoinen lapsi, millaisena hänen lapsuutensa sitten näyttytyy? Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, *millaisia lapsuuden representaatioita Peppi-hahmossa ilmenee*. Tarkastelen Pepin lapsuuden representaatioita mikro- ja mesotason tasolla, eli sillä systeemiteorian (Bronfenbrenner, 1979) tasolla, joka on lähinnä Peppiä, sisältäen Pepille lähimmät ympäristöt ja henkilöt, keiden kanssa hän on vuorovaikutuksessa.

Peppi-hahmo ja -kirjat ovat varsinkin tänä vuonna hyvin ajankohtaiset, sillä ensimmäisen Peppi-kirjan julkaisusta tulee kuluneeksi 80 vuotta! Juhlavuotta juhlistetaan esimerkiksi uusilla kirjapainoksilla, onnittelulaululla ja museonäyttelyllä. Peppi on kunnioitettavasta iästään ja pitkästä historiastaan huolimatta edelleen suosittu ja pidetty kirjallisuuden hahmo. Peppi-kirjat ovat esimerkiksi pääkaupunkiseudun HelMet-kirjastoiden 100 lainatuimpien lastenkirjojen joukossa vuosina 2019–2024 (HelMet 2024). Pepin tarinoita on esitetty myös Kansallisbaletissa vuosina 2019 ja 2022 (Suomen kansallisooppera- ja baletti). Peppi on säilyttänyt suosionsa vuosien varrella. Peppi-kirjat ja erityisesti niiden vanhempien painosten kieli, ovat saaneet osakseen myös kritiikkiä. Erityisesti kritisoitaviksi ovat joutuneet Peppi-trilogian kaksi viimeistä osaa, *Peppi Pitkätossu astuu laivaan* ja *Peppi Pitkätossu Etelämerellä*. Päivitettyjen suomennosten ei ole nähty korjaavan kirjojen perusasetelmaa ja rasisia stereotyyppioita. (Samalla

2025.) Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin ensimmäiseen kirjaan, joka kulkee päähahmonsansa nimellä *Peppi Pitkätossu*.

Kirjallisuus ja kirjat ovat olleet pienestä asti lähellä sydäntäni. Pian valmistuvana luokanopettajana minua kiinnostavat myös lastenkirjat, lasten lukeminen ja lukutaidon kehittäminen. Tutkimusten (PISA 2022, 31–35; PIRLS 2021, 20–23) mukaan suomalaisten lasten ja nuorten lukutaidon taso on viime vuosien aikana laskenut. Tulevana luokanopettajana ja kirjallisuuden harrastajana nämä tutkimustulokset ovat mielestäni huolestuttavia. Lukutaito on tärkeä taito esimerkiksi yhteiskunnassa pärjäämiselle. Kirjat tarjoavat myös elämyksiä ja kokemuksia, joita ei välttämättä todellisessa maailmassa pääse kokemaan. Haluan luokanopettajana innostaa ja kannustaa lapsia lukemisen ja kirjallisuuden pariin. Toivon, että pystyn sytyttämään oppilaisiani kipinän lukemista kohtaan ja ohjaamaan heidät elinikäisen lukuharrastuksen tielle.

Mitkä ja millaiset kirjat sitten kiinnostavat lapsia ja innostavat heitä lukemaan ja syventymään tarinoiden maailmoihin? Millaisia maailmoita, hahmoja, tapahtumia ja kokemuksia tarinoissa esitetään? Yksi mielestäni mielenkiintoinen näkökulma lastenkirjallisuuteen on tarkastella kirjan esittämää lapsuutta: millaiselta eletty lapsuus näyttäytyy lastenkirjoissa? Mitä asioita lastenkirjojen lapsille tapahtuu tarinoissa, millaisia henkilöitä tai instituutioita he kohtaavat arjessaan, miten he osallistuvat oman arkensa ja elämänsä rakentamiseen? Millaisia ominaisuuksia tarinoiden lapsilla on ja millaisena he ilmenevät? Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään vastauksen näihin kysymyksiin aineistoni, *Peppi Pitkätossu*-kirjan, avulla.

Lisäksi minua kiinnostaa *Peppi*-kirjojen ja tarinoiden suosion kestävyys. Pyrin lopussa tarkastelemaan ja pohtimaan sitä, mitkä tekijät kirjoissa ovat vaikuttaneet suosion jatkuvuuteen jo 80 vuoden ajan.

2 LASTENKIRJALLISUUS JA LAPSUUS

2.1 Lastenkirjallisuus

Lastenkirjallisuus voidaan yleisesti ymmärtää lapsille kirjoitettuna ja tarkoitettuna kirjallisuuden lajina. Lastenkirjoissa asiat, sisällöt, tekstit ja kuvat on esitetty lasten ikätasoon sopivalla tavalla. Lähemmin tarkasteltuna lastenkirjallisuuskäsitteen määritelmä ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen ja selkeä, mitä aluksi voisi ajatella. Lastenkirjat ja lastenkirjallisuus voidaan käsitteenä ja genrenä määritellä monella tavalla (ks. Hunt 2005, 2; Nodelman 2008, 137).

Lastenkirjallisuuden käsitteen määrittely voidaan aloittaa määrittämällä lapsuus ja kirjallisuus erillisinä ja edetä siitä lastenkirjallisuuden määrittelyyn (Mustola 2014, 8–11). Käsitteiden määrittely erillisinä ei kuitenkaan sekään ole helppoa. Lapsuuden määrittelyyn vaikuttavat monet eri asiat, kuten esimerkiksi historian kulku, sekä paikka ja aika, milloin lapsuutta tarkastellaan. (Hunt 2005, 3; Mustola 2014, 8–10; Nodelman 2008, 147.) Kirjallisuuden määritelmäänkään ei ole mitään yksiselitteistä vastausta, ja kirjallisuus, kuten lapsuuskin, on yhteydessä paikkaan ja aikaan. Käsitteiden määrittelyn haasteista huolimatta lastenkirjallisuus voitaisiin nähdä lapsille kirjoitettuna ja tarkoitettuna kirjoina. (Korhonen 2008, 11; Mustola 2014 8–10.)

Myös muut tutkijat yhtyvät tähän lastenkirjallisuuden määritelmään, että lastenkirjallisuus on lapsille tarkoitettua kirjallisuutta (ks. Karasma & Suvilehto 2014, 12–13; Lappalainen 1979, 15). Lastenkirjallisuus on lisäksi lapsille kirjoitettua, sekä lasten itselleen omaksumaa kirjallisuutta. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden käsitteet kulkevat usein yhdessä. Raja niiden välillä ei olekaan kovin selkeä ja tarkka. Eri määritelmien mukaan lapset lukevat lastenkirjoja 9–10-vuotiaaksi asti ja siirtyvät sen jälkeen lukemaan nuorten kirjoja. (Karasma & Suvilehto 2014, 12–13; Lappalainen 1979, 15.)

Tässä tutkimuksessa lastenkirjallisuus määritellään samalla tavalla, kuten aiemmin mainitut tutkijat määrittelevät sen; lastenkirjallisuus on lapsille tarkoitettua ja lapsia varten kirjoitettua kirjallisuutta. Tutkimukseni aineisto, Astrid Lindgrenin kirjoittama Peppi Pitkätossu -kirja on lastenkirja. Lindgrenin tytär Karin Nyman kertoo, että hän on sairaana ollessaan pyytänyt äitiään kertomaan tarinoita Peppi Pitkätossusta. Tarinoiden kertominen jatkui vielä myöhemminkin ja

myös muille lapsille. (Karin Nymanin haastattelu 2020.) Lindgrenin oman kertoman mukaan hän alkoi lopulta kirjoittamaan Peppi-tarinoita ajan kuluksi ja myöhemmin hän päätti kirjoittaa tarinan loppuun ja puhtaaksi, jotta hän pystyi antamaan ne tyttärelleen syntymäpäivälahjaksi (Strömstedt 1988, 203). Pepin tarinat ja kirjat ovat siis lapsille tarkoitettuja ja kirjoitettuja.

En kuitenkaan pysty täysin olemaan samaa mieltä sen näkemyksen kanssa, että lastenkirjallisuus on lasten omaksumaa kirjallisuutta. Näkemys kohtaa mielestäni haasteen siinä, että lapset (ja nuoret) voivat omaksua omaksi kirjallisuudekseen myös sellaista kirjallisuutta, joka on tarkoitettu jollekin toiselle ikäryhmälle tai lukijakunnalle, esimerkiksi aikuisille. Ehkä tällainen toisen lukijakunnan kirjallisuuden omaksuminen on todennäköisempää nuorten lukijoiden kohdalla, kuin nuorimmilla lapsilla, kun lukutaito on kehittyneempää ja nuortenkirjallisuuden teemoja ei koeta enää kiinnostaviksi tai itselleen sopiviksi. Ymmärrän näkemyksen siitä, että lastenkirjallisuus on lapsien itselleen omaksumaa kirjallisuutta, mutta mielestäni se vaatii vielä enemmän tarkastelua ja perusteluja, kuin Lappalainen (1979) ja Karisma sekä Suvilehto (2014) siihen tarjoavat.

Lastenkirjallisuuden lajeja on useita erilaisia, esimerkiksi kuvakirjat (sekä käännöskuvakirjallisuus), runous, realistiset lastenromaanit ja kertomukset, sadut, fantasiakirjallisuus sekä tietokirjallisuus (Heikkilä-Halttunen 2001, 77–88, 118–135; Ihonen 2001, 136–153; Korolainen 2001, 89–105, 162–182; Laukka 2001, 63–76; Neimala 2001, 106–117). Myös katselukirjat, lorut, eläintarinat, harrastekirjat, lastenlehdet sekä sarjakuvat kuuluvat lastenkirjallisuuden lajeihin (Lappalainen 1979, 17). Yhteistä eri lastenkirjallisuuden lajeille on se, että tarinat ja kertomukset sisältävät usein jonkin opetuksen tai niiden avulla halutaan opettaa tai kasvattaa luki-joitaan (Karasma & Suvilehto 2014, 14; Voipio & Laakso 2017, 3). Peppi Pitkätossu -kirjan sijoittaminen tietyn lastenkirjallisuuden lajin alle on haastavaa. Peppi elää ja asuu realistisessa, oikeassa maailmassa, mutta hänellä on kuitenkin yliluonnollisia voimia. Peppi ei suoranaisesti ole realistinen lastenromaanin eikä fantasiakirjallisuuden luokkaan.

2.2 Lapsuus

Lapsuutta tutkiva lapsuudentutkimus sai alkunsa 1980-luvulla muun muassa sosiologian keskuudessa. Tällöin alettiin kiinnittämään huomiota siihen, että senaikainen näkemys ja ymmärrys lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä oli puutteellinen. Puutteita huomattiin

monilla eri tieteidenaloilla samoihin aikoihin, josta nykyäänkin monitieteinen tutkimusala lähti liikkeelle. Alanen (2009, 10) muistuttaa, että lapsuutta on kuitenkin käsitelty ja siitä on kirjoitettu jo ennen uudempaa lapsuudentutkimuksen alaa esimerkiksi kehityspsykologian parissa. (Alanen 2009, 7–18.) Esimerkiksi ranskalainen kulttuurihistorioitsija Philippe Ariès on 1960-luvun alussa tutkinut lapsuuden ja perheen historiaa, tutkimusaineistonaan taidemaalaukset sekä erilaiset historiankirjoitukset, keskiajalta noin 1700-luvulle (Ariès 1962). Tämän päivän lapsuudentutkimus on siis monitieteistä, ja se näkee ja keskittyy tutkimaan lasta aktiivisena ja kykenevänä, sosiaalisena toimijana (Alanen 2009, 21–23; McNamee 2016, 33–34).

Lapsuus on yksi ihmisen elämänvaiheista, jolloin tapahtuu sekä fyysistä että psykologista kehitystä (James & James 2004, 18). Sosiologiassa nähdään, että lapsuus on pysyvä rakenteellinen muoto. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsuus on yksi yhteiskunnan osista, joka ei häviä mihinkään, vaikka lapsuus loppuu, kun lapsi kasvaa ja siirtyy seuraavaan elämänvaiheeseensa. (Corsaro 2018, 3–4.) Lapsuus onkin jatkuvasti muuttuva muoto (Qvortrup 2009, 26). Lapsuuden kokemukseen vaikuttavat ne sosiaaliset tekijät ja taustat, missä yksilö elää. Lisäksi lapsuuden kokemukseen ja muodostumiseen vaikuttavat myös muut yhteiskunnan rakenteet, kuten sukupuoli, perhe, koulu ja työ. (Corsaro 2018, 3–4; James & James 2004, 22, 27).

Nykypäivän lapsuudentutkimuksessa lapsi nähdään siis aktiivisena toimijana, joka elää ja itse muodostaa omaa elämäänsä. Lapsia ei nähdä passiivisessa roolissa, jotka toimivat yhteiskunnan heille asettamien raamien mukaisesti. Lapsille on toki yhteiskunnassa omia instituutioitaan, jotka määrittelevät lapsuutta omalla tavallaan. Lapsuudentutkimuksen silmissä lapset ovat kuitenkin aktiivisia osallisia muokkaamassa ja tekemässä tätä sekä omaa että universaaliala lapsuutta. (Alanen 2009, 22–23.) Tässä tutkimuksessa keskitytään länsimaiseen lapsuuteen.

2.3 Lapsuus lastenkirjallisuudessa

Lastenkirjallisuudentutkimus on yksi osa laajempaa kirjallisuudentutkimuksen tieteenalaa (Mustola 2014, 16). Tutkimusalojen läheisyys näkyy siinäkin, että molemmissa tutkimusaloissa voidaan käyttää samoja käsitteitä, teorioita ja menetelmiä (Laaksonen 2022, 5; Voipio & Laakso 2017, 4). Voipion ja Laakson (2017, 3) mukaan lastenkirjallisuudesta tehdyt tutkimukset ovat olleet aiheiltaan hyvin vaihtelevia, vaikka itse tutkimusala ei ole vielä kovin vanha. Tutkimusta

on tehty esimerkiksi sukupuoleen, kieleen, monikulttuurisuuteen, valtaan sekä opetuskäyttöön liittyen (Voipio & Laakso 2017, 3). Lastenkirjallisuuden tutkimuksessa vähemmälle on jäänyt lapsikeskeinen tutkimus. Tutkimusta on ollut, mutta se on keskittynyt enemmän lapsiin lukijoina tai lapsien kirjoittamiseen. (Mustola 2014, 14.). Pysin tällä tutkimuksellani vastaamaan tähän lapsikeskeisen tutkimuksen puutteeseen. Seuraavaksi perehdyn lastenkirjallisuuden tutkimuksiin, joissa keskitytään lapsuuden tutkimiseen.

Maria Laakso (2018) tutki artikkelissaan lastenkirjallisuudessa esiintyneitä tuhmia lapsia sekä tarinoiden vallankumouksellista huumorintajua. Tuhmat lapset määritellään tutkimuksessa yhteisön normeihin ristiriitaisesti suhtautuviksi lapsiksi. Yhtenä tutkimuksen kohteena oli myös se näkökulma, että aineiston lastenkirjoilla ei ollut mitään opetuksellista funktiota. Tämä oli poikkeuksellista sen ajan lastenkirjoille, joissa esiintyi tuhmia lapsihahmoja, sillä Laakson (emt.) mukaan länsimaisissa tarinoissa ja kertomuksissa lasten asiattomasta toiminnasta tuli aina seuraamuksia tai rangaistuksia. Aineistona Laaksolla (emt.) oli suomalaisen kirjailijan Jalmari Finnen *Kiljusen herrasväki* -kirjasarjan kirjat. Artikkelissa keskityttiin tarkastelemaan länsimaista lastenkirjallisuutta. (Laakso 2018, 35–37.)

Laakson (2018) mukaan lastenkirjallisuudesta on huomattavissa lapsuuden muuttuminen 1800-luvulta 1900-luvun alkuun, kun tarkastellaan tuhmaa lapsihahmoa. Muutos näkyi esimerkiksi niin, että lapsihahmojen toiminta oli vapautuneempaa ja tottelemattomuutta sallittiin aiempaa enemmän. *Kiljusen herrasväki* -kirjoissa vapautuneisuus näkyi esimerkiksi siinä, että tuhmuus ymmärrettiin ennemmin leikkinä ja lapsuuden hauskuutena, kuin rankaistavana tai paheksuttavana. Finnen kirjoissa tuhmuus oli sekä poikien, että tyttöjen asia. Tämäkin oli poikkeuksellista kirjojen julkaisun aikaan 1900-luvun alkupuolella. Laakso (emt.) kirjoittaa, että tuhman lapsen rooli oli hyvin sukupuolittunut sen ajan lastenkirjallisuudessa, ja useimmiten pojat kuvattiin tuhmina lapsihahmoina. Tätä roolien poikkeuksellisuutta Laakso (emt.) nimitti vallankumoukselliseksi huumoriksi. (Laakso 2018, 37–41.)

Kiljusen herrasväki -kirjojen lasten lapsuus vaikuttaa vapaalta, jekkujen ja kepposten täyteiseltä elämältä. Lapsihahmot kuvattiin kuitenkin myös nokkeliksi ja fiksuiksi toimijoiksi – kepposte-lusta huolimatta! Laakso (emt.) kutsuukin Finnen lastenkirjoja innovatiivisiksi kirjojen lasten ja aikuisten välisen uudenlaisen voimasuhteen vuoksi ja siksi, että Finne hylkää perinteisen näkemyksen lapsihahmojen kohdalla siitä, että hyvä saa kiitoksen, kun taas paha saa palkkansa. (Laakso 2018, 43–44.)

Päivi Lappalainen (2018) tutki artikkelissaan, millaisia lapsikuvauksia Topeliuksen *Läsning för barn* -teksteissä esiintyy. Lappalaisen (emt.) mukaan Topeliuksen lapsuuskäsitys oli romantiikan ajan mukainen; lapsi nähtiin vielä keskeneräisenä ja kehittymättömänä yksilönä, joka tarvitsee kasvatusta ja yhteiskuntaan sopeuttamista, ja lapsen mielikuvituskyky nähtiin merkittävänä tekijänä lapsuudessa. Luonto oli tärkeä osa Topeliuksen teksteissä ja hän usein kuvasikin lasta luontoon liittyvillä kielikuvilla. Lapset olivat Topeliuksen tarinoissa Lappalaisen (emt.) mukaan hyviä, mutta erehtyväisiä hahmoja, jotka oppivat tarinoissa usein jonkin opetuksen. Topelius sai inspiraatiota lapsuuskuvaansa ja tarinoidensa opetuksiin senaikaiselta pedagogilta Friedrich Fröbeliltä sekä aiemmin vaikuttaneelta filosofilta Jean-Jacques Rousseaulta. (Lappalainen 2018, 24–26, 31–32.)

Lapsihahmot oli esitetty Topeliuksen tarinoissa hyvin tyypillisissä sukupuolirooleissa; tyttöjä kuvattiin lämpimiksi ja läheisiksi, kotitöitä tekeviksi tai pieneksi lintuseksi. Poikia taas kuvattiin rohkeiksi ja vahvoiksi tai mahtavaksi kotkaksi, ja vapaammiksi, kuin tytöt. Topelius loi tarinoidensa ’ihannelapsen’, joka toimii lapsilukijoille esikuvan tavoin, millaiseksi kansalaiseksi ja aikuiseksi lapsen tulisi kasvaa. (Lappalainen 2018, 31–32.)

Teemu Jokilaakso (2022) perehtyy artikkelissaan laajemmin lasten- (ja nuorten) kuvauksen tutkimukseen, mitä on tehty 2000-luvulla. Jokilaakson (emt.) mukaan 1990- ja 2000-luvuilla lastenkirjallisuuden tutkimuksen paradigmaan ja tapoihin, miten lapsia ja lapsuutta on kuvattu, kuuluivat esimerkiksi konstruktivistinen lapsuuskäsitys, materiaallinen käänne sekä kulttuurintutkimuksen ja -teorian kysymykset, kuten kieli, kansalaisuus ja sukupuoli. Jokilaakso (2022) keskittyy artikkelissaan kuitenkin lapsen toimijuuden tutkimuksen tarkasteluun. Lapsen toimijuuden tutkiminen lastenkirjallisuudessa alkoi noin 1960- ja 70-luvuilla. (Jokilaakso 2022, 9–13.) Voidaan siis tulkita, että lastenkirjallisuuden tutkimuksessa lapsen toimijuuden tarkastelu on alkanut samoihin aikoihin, kuin lapsuudentutkimuksen tieteenala alkoi muodostumaan.

1900-luvun puolenvälin jälkeen käsitys lapsista ja lapsuudesta alkoi muuttumaan ja tämä näkyi myös lastenkirjallisuudessa, että sen tutkimuksessa. Uuden lapsikäsityksen symboliksi otettiin Astrid Lindgrenin luoma anarkistinen, itsenäinen ja vallaton Peppi Pitkätossu. Pepin kaltaiset, uudenlaiset lapsihahmot, nähtiin ikään kuin lasten vapauttajina aiemmasta tiukemmasta ja standardoidummasta lapsikuvasta lastenkirjallisuudessa. Pepin ja muiden vapaampien lapsihahmojen nähtiin edistävän lasten oikeuksia, itsenäisyyttä ja vapautta. Pepin ohella esimerkiksi Ronja Ryövärintytär -kirjan päähahmo Ronja on edistänyt myös tyttökuvaan asemaa

lastenkirjallisuudessa. Astrid Lindgren on kirjoittanut myös Ronja Ryövärintytär -kirjan. 2000-luvulla lapsen toimijuutta on taas tutkittu nuortenkirjallisuuden parissa. Sieltä esikuvaksi on nostettu Jokilaakson (2022) mukaan *lapsi-pelastaja*-hahmo. 2010-luvulla nuortenkirjallisuudesta on noussut esiin myös lapsia ja nuoria, jotka joutuvat pärjäämään omillaan ilman tarvittavia turvaverkkoja. (Jokilaakso 2022, 11–17.) Lasten itsenäisyys ja toimijuus ovat ikään kuin päässeet (tai päästetty) karkaamaan liian kauaksi toiseen ääripäähän lapselle turvallisesta toimijuuden määrästä.

Loppuun Jokilaakso (2022) toteaa, että eri aikojen lapsinäkemykset ja lapsuuden ymmärtämisen tavat näkyvät lastenkirjallisuudessa ja sen tutkimuksessa. Tähän, ja lastenkirjojen tapaan muutenkin käsitellä ajankohtaisia aiheita, saattaa vaikuttaa lastenkirjallisuuden perinne opettavaisena ja kasvattavana kirjallisuuden lajina. (Jokilaakso 2022, 21–22.)

Yhteenvetona lapsuuden tutkimiseen lastenkirjallisuudessa voidaan tukeutua professori Bette P. Goldstonen artikkeliin. Toki artikkelin julkaisusta on ehtinyt kulua jo kohta 40 vuotta, mutta Goldstonella on siinä samankaltaisia näkemyksiä lapsuudesta lastenkirjallisuudessa, kuin edellä mainituissa artikkeleissa. Goldstonen (1986) mukaan lastenkirjallisuuden näkemykset lapsuudesta ovat kulkeneet ikään kuin käsi kädessä kyseisen aikakauden lapsuuskäsityksen kanssa. Sama huomattiin myös Lappalaisen (2018) ja Jokilaakson (2022) artikkeleissa. Lastenkirjallisuuden näkemykset lapsista ja lapsuudesta sekä tarinoiden opetuksista muuttuvat sen mukana, miten käsitys lapsuudesta muuttuu. (Goldstone 1986, 794–796.)

Goldstonen (emt.) mukaan lapsuudessa ja lastenkirjallisuudessa tapahtui muutos 1960-luvulla. Lastenkirjallisuus muuttui realistisemmaksi ja lapsuus omana erityisenä aikakautenaankin koki muutoksen, kun lapsuus ja aikuisuus alkoivat lähestyä toisiaan. Tästä lähestymisestä Goldstone (emt.) käyttää esimerkkinä muun muassa sitä, että kaikki taaperoista isovanhempiin alkoivat pukeutua samankaltaisiin vaatteisiin ja aikuisten auktoriteettia alettiin kyseenalaistamaan. Lastenkirjallisuudessa nämä muutokset näkyivät esimerkiksi siinä, että lastenkirjat alkoivat käsittelemään elämän realiteetteja ja haasteita, ja kirjojen lapsihahmot joutuvat kohtaamaan ennennäkemättömiä haasteita elämässään. (Goldstone 1986, 796.)

3 BRONFENBRENNERIN SYSTEEMITEORIA

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisena lapsuus näyttäytyy ja representoituu mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan Peppi-hahmossa. Teoreettiseksi viitekehikseksi olen valinnut Urie Bronfenbrennerin kehittämän kehityspsykologian *ekologisen kehityksen teorian* (englanniksi *Ecology of human development*). Myös *ekologiseksi systeemiteoriaksi* (ja myöhemmin *bioekologinen systeemiteoria*) nimitetyn teorian avulla pystyn tarkastelemaan lapsen elämän mikrotasoa ja siihen kuuluvien eri systeemien merkityksiä lapsuuden muodostumisessa aineistossani. (Bronfenbrenner 1979; Härkönen 2007, 23; Puroila & Karila 2001, 204.)

3.1 Bronfenbrennerin ekologisen kehityksen teoria

Bronfenbrennerin (1979, 21) ekologisen kehityksen teoriassa yksilön kehityksen nähdään tapahtuvan vuorovaikutuksessa hänen lähiympäristönsä kanssa. Lähiympäristö voi olla esimerkiksi perhepiiri tai ystävyysuhteet. Teorian mukaan kehittyvä yksilö (*developing person*) on aktiivinen ja kasvava, ja vuorovaikutus lähiympäristön kanssa on molemminpuolista. Yksilö vaikuttaa siis ympäristöönsä ja ympäristö vaikuttaa yksilöön. Härkösen (2007, 27) mukaan vuorovaikutus onkin teorian avaintekijä. Vuorovaikutusta tapahtuu hänen mukaansa järjestelmien sisällä sekä niiden välillä (Härkönen 2007, 27.) Yksilö, tässä tutkimuksessa lapsi, ei jää teoriassa passiiviseen rooliin, eikä häntä nähdä niin sanotusti ”tyhjänä tauluna”. Lisäksi kehityksen ympäristönä voi toimia myös jokin kaukaisempi tai ulkopuolinen ympäristö, kuin yksilön välitön elämänpiiri. Esimerkiksi vanhempien ystävät tai sisarusten harrastustoiminta voivat olla tällaisia kaukaisempia kehityksen ympäristöjä. Bronfenbrenner on määritellyt nämä ympäristöjen muodostamat järjestelmät *mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi*. (Bronfenbrenner 1979, 21–25.)

Tässä tutkimuksessa keskityn tarkastelemaan Peppi-hahmon lapsuutta mikrotasolla. Pyrin siis selvittämään, millainen Pepin lähiympäristö on, kenen kanssa hän on vuorovaikutuksessa ja millä tavoin. Peppi on kirjan tarinoissa aktiivinen lapsi ja toimija, ja hän jakaa ajatuksiaan, mielipiteitään ja kokemuksiaan muiden kanssa.

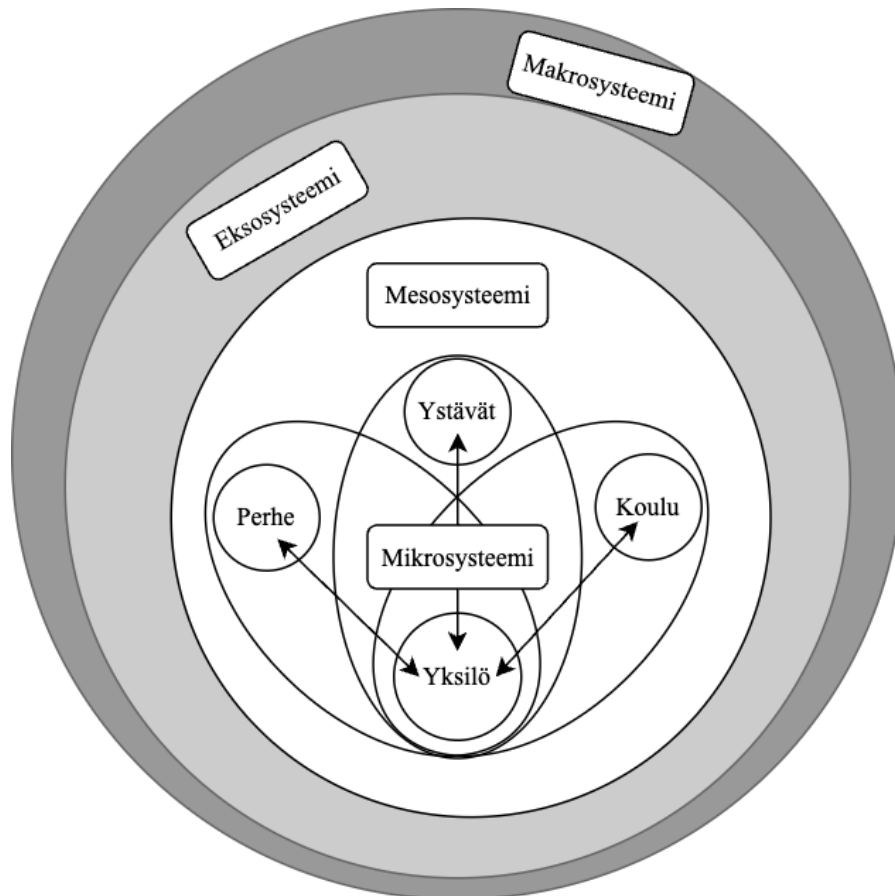
Bronfenbrenner loi teoriansa toisen psykologin, Kurt Lewinin, teorian pohjalta. Lewinin teorian kaava selvittää *käyttäytymisen* kehittymistä yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Oman teoriansa kaavaan Bronfenbrenner vaihtoi Lewinin käyttäytymisen yksikön *kehityksen* yksiköksi. Bronfenbrennerin kaava $D = f(PE)$ kuvaa ekologisen kehityksen teorian, eli että yksilön kehittyminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Kaavassa D merkitsee kehittymistä, P henkilöä ja E ympäristöä. Funktio f on henkilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen tulos. Myöhemmin Bronfenbrenner lisäsi kaavaan myös ajan yksikön (alaindeksi t), koska kehitys tapahtuu ajan myötä. Alaindeksi $t-p$ viittaa siihen, että kehitys ei aina tapahdu hetkessä, vaan joskus pidemmälläkin aikavälillä. Kaavan uusi muoto on täten $D_t = f_{(t-p)}(PE)_{(t-p)}$. (Bronfenbrenner 2016, 224; Härkönen 2007, 24; Puroila & Karila 2001, 205–206.)

Huomioitavaa Bronfenbrennerin teoriassa on se, että vaikka hän kehitti teoriansa 1970-luvun lopulla, hän jatkoi sen työstämistä 2000-luvun alkuun asti. Jatkokehittelyissä Bronfenbrenner selvitti esimerkiksi biologisten kohtien vaikutusta kehitykseen. Tämän kehittelyn pohjalta teoriaa ryhdyttiinkin kutsumaan *bioekologiseksi systeemiteoriaksi*. (Puroila & Karila 2001, 215–217.) Lisäksi Bronfenbrenner on päivittänyt ja täydentänyt teoriansa sisäkkäin nähtäviä systeemejä sekä on lisännyt teoriaan aikasysteemin (Härkönen 2007, 26, 32). Meso- ja eksosysteemit ovat pysyneet ensimmäisen määrittelynsä mukaisina, mutta mikro- ja makrosysteemien määrittelyjä Bronfenbrenner päivitti myöhäisemmissä kirjoituksissaan (Bronfenbrenner 2016, 264–265). Käytän jatkossa tässä tutkimuksessa Bronfenbrennerin teoriasta nimitystä *systeemiteoria*. Jätän tarkoituksella biologisen ja ekologisen osan pois teoriasta, koska en koe niiden tekijöiden tutkimista oleelliseksi tutkimusongelmani kannalta.

Bronfenbrenner määrittää systeemiteorian perustuvan kolmelle olettamukselle. Olettamukset ovat seuraavat: yksilö nähdään kasvavana ja kehittyvänä kokonaisuutena, joka osallistuu elinympäristönsä uudelleen järjestämiseen ja rakentamiseen (1), yksilön ja hänen ympäristönsä välillä tapahtuva vuorovaikutus on kaksisuuntaista (2) ja yksilön kehityksen ympäristö ei tarvitse olla vain hänen lähiympäristönsä, vaan kehityksen ympäristöinä voivat toimia myös lähiympäristöjen väliset suhteet (3) (Bronfenbrenner 1979, 21–22; Puroila & Karila 2001, 207).

Systeemiteoriassa kehityksen ympäristöt käsitetään koostuvan sisäkkäin järjestetyistä järjestelmistä, joita Bronfenbrenner nimittää *mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmiksi*. Systeemin

keskiössä on kehittyvä yksilö ja häntä ympäröivät edellä mainitut systeemit, mikrosysteemin ollessa lähimpänä yksilöä. Härkösen (2007, 33) mukaan Bronfenbrenner ei olisi koskaan itse mallintanut kehittämäänsä teoriaa. Teoriasta on kuitenkin tehty erilaisia malleja ja kuviossa 1 olen mallintanut systeemiä Skinneriä, Kindermannia, Vollettia ja Rickertiä (2022, 2133) mukaillen. Kuvioista on jätetty ajan ulottuvuus pois, koska sen huomioiminen ei ole olennaista tutkimusongelmani kannalta.

Kuvio 1. Ekologinen systeemiteoria Skinneriä, Kindermannia, Vollettia ja Rickertiä (2022, 2133) mukaillen.

Mallissa kehittyvä yksilö nähdään ympäristöjen ympäröimänä. Yksilöä lähimpänä tasona on mikrosysteemi, johon käsitetään kuuluvan esimerkiksi perhe ja ystävät. Yksilö on näiden ympäristöjen kanssa molemminpuolisessa vuorovaikutuksessa. Mesosysteemi muodostuu niistä prosesseista ja yhteyksistä ympäristöjen välillä, joihin yksilö osallistuu. Eksosysteemissä kehittyvä yksilö ei ole aktiivisena osallistujana, mutta näissä ympäristöissä tapahtuvat asiat kuitenkin vaikuttavat myös yksilöön. Esimerkiksi vanhempien työpaikka voi olla eksosysteemi lapselle. Makrosysteemi nähdään kaikista kaukaisimpana ympäristönä lapsen elämässä.

Makrosysteemejä ovat laajemmat yhteiskunnalliset ideologiat ja uskomukset. (Bronfenbrenner 1979, 22–26; Härkönen 2007, 27–32; Skinner ym. 2022, 2132–2133.) Keskityn tässä tutkimuksessa Peppi-hahmon mikro- ja mesotasojen tarkasteluun, koska ne ovat olennaisimmat systeemit tutkimusongelmani kannalta.

3.2 Mikro- ja mesosysteemi

Bronfenbrennerin (1979) systeemiteoriassa mikrosysteemillä tarkoitetaan siis sitä järjestelmän tasoa ja ympäristöä, joka on lähinnä kehittyvää yksilö. Mikrosysteemi on se ympäristö, jossa kehittyvä yksilö on aktiivisesti vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tällä ympäristöllä on selkeät ja todelliset aineelliset ja fyysiset tunnusmerkit. Lisäksi Bronfenbrennerin (1979) määritelmän mukaan mikrosysteemi koostuu erilaisista toiminnoista ja rooleista, joita kehittyvä yksilö kokee lähiympäristössään. Nämä tekijät sekä vuorovaikutussuhteet ovat mikrosysteemin keskeisimpiä osia. Esimerkiksi perhe, koulu, päiväkotit tai kaveripiiri voivat olla yksilön mikrosysteemejä. (Bronfenbrenner 1979, 22; Härkönen 2007, 27–29; Puroila & Karila 2001, 208.)

Mikrosysteemi ei siis rajoitu vain kotiin, kuten Härkönen (2007, 28) huomauttaa. Mikrosysteemejä ovat kaikki ympäristöt, joissa kehittyvä yksilö on osallisena. Osallisuuden lisäksi olennaista on se, miten yksilö kokee nämä ympäristöt. Kasvuun ja psykologiseen kehitykseen vaikuttavat ne ympäristön osat, jotka yksilö kokee itselleen merkitykselliseksi tietyissä hetkissä. (Bronfenbrenner 1979, 22; Härkönen 2007, 28.) Tämän voi käsittää niin, että kaikki ympäristössä tapahtuvat asiat ja vuorovaikutustilanteet eivät suoraan vaikuta kehitykseen. Merkitystä on niillä osilla, jotka yksilö kokee itselleen oleellisiksi ja tärkeiksi.

Vuorovaikutus nähdään systeemiteoriassa kaksisuuntaisena ja mikrosysteemeissä näillä vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys lapselle. Kaksisuuntainen vuorovaikutus tarkoittaa siis sitä, että kehittyvä yksilö vaikuttaa ympäristöönsä ja ympäristö vaikuttaa yksilöön. (Bronfenbrenner 1979, 22.) Lapsi voi esimerkiksi vaikuttaa ystäviensä näkemyksiin ja vastavuoroisesti ystävät voivat vaikuttaa lapsen näkemyksiin. Alkuun lapsella on tällaisia vuorovaikutussuhteita yhden henkilön kanssa kerralla. Bronfenbrenner (emt.) kutsuu tällaista molemminpuolisia vuorovaikutussuhdetta *dyadiksi*. Hujala, Puroila, Parrila ja Nivala (2007, 22) nimeävät varhaislapsuuden perusdyadiksi lapsen ja vanhemman välisen suhteen. Dyadisit suhteet voivat olla muodoiltaan erilaisia (esimerkiksi tarkkaileva, yhteisen toiminnan tai primaari dyadi), mutta yhteistä kaikille dyadeille on se, että ne ovat vastavuoroisia, suhteen jäsenten välillä vaikutusvalta on

tasapainossa, ja että heillä on tunnepitoinen suhde toisiinsa. Myöhemmin, kasvaessaan ja kehittyessään, lapsi kykenee toimimaan useammassa vuorovaikutussuhteissa samanaikaisesti. (Bronfenbrenner 1979, 22, 56–59; Härkönen 2007, 27; Puroila & Karila 2001, 210–211.)

Tämä tutkielman tutkimusongelman kannalta toinen merkittävä systeemiteorian taso on mesosysteemi. Mesosysteemi on myös kehittyvän yksilön lähellä oleva taso (kuvio 1), se muodostuu niiden ympäristöjen välisistä yhteyksistä, joihin yksilö osallistuu aktiivisesti (Bronfenbrenner 2016, 264). Mesosysteemi muodostuu, kun yksilö tulee tekemisiin toisen mikrosysteemin kanssa (Puroila ja Karila 2001, 208–209). Hujala ym. (2007, 23–24) täsmentävät vielä, että mesosysteemi käsittää sen vuorovaikutuksen, joka tapahtuu yksilön ympäristössä olevien ja toimivien ihmisten välillä.

Bronfenbrenner (1979, 25) kutsuu mesosysteemiä mikrosysteemien järjestelmäksi. Mesosysteemejä voivat olla esimerkiksi kodin ja päiväkodin, tai kodin ja koulun välinen suhde. Kodin ulkopuolisia mesosysteemejä ovat esimerkiksi koulun ja ystävien väliset suhteet tai aikuisilla työpaikan ja naapuruston väliset suhteet. (Bronfenbrenner 1979, 25.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelma

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia lapsuuden representaatioita ilmenee mikrotasolla lastenkirjassa. Aineistona tutkimuksessani toimii Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirja, ja tutkin kirjan päähenkilön Peppi Pitkätossun lapsuutta. Analysoin aineiston representaatioanalyysin avulla. Pyrin analyysin avulla selvittämään, millaisia lapsuuden representaatioita aineistossa ilmenee. Keskityn tarkastelemaan Pepin lapsuutta mikrotasolla tai -systeemissä, koska koen sen kuvaavan ja avaavan Pepin lapsuutta parhaiten.

Pääongelma:

Millaisia lapsuuden representaatioita ilmenee mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan Peppi-hahmossa?

Tutkimukseni metodologisena viitekehyksenä toimii konstruktiiivinen representaatiotutkimus. Toteutin aineiston analyysin representaatioanalyysin avulla. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia lapsuuden representaatiota lastenkirjan lapsihahmossa ilmenee. Representaatio tarkoittaa esittämistä. Representaation merkitys vaihtelee kuitenkin sen mukaan, mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. Esimerkiksi politiikassa representaatiolla tarkoitetaan edustamista, kun taas taiteiden kohdalla representaatio tarkoittaa kuvaamista tai esittämistä. Representaation merkitys on siis vaihteleva, mutta sen yleismääritelmiksi ovat muodostuneet juuri edellä mainitut sanat *edustaa*, *edustussuhde*, *uudelleen esittäminen* ja *esitys*. (Knuutila & Lehtinen 2010, 7, 10–11; Paasonen 2010, 40; Seppänen 2005, 77.) Tämän perusteella voidaan sanoa, että tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia lapsuuksia Peppi Pitkätossun hahmo esittää mikrotasolla.

4.2 Metodologinen lähestymistapa

Representaatioita kuvataan usein toiminnallisina. Representaatiot voidaan nähdä merkitysten luomisen prosessina, jossa johonkin objektiin tai henkilöön liitetään merkityksiä ja nämä merkitykset luovat maailmaan taas lisää uusia merkityksiä. Representaatiot ovat toiminnallisia

myös siinä mielessä, että niillä on joku tekijä tai tuottaja. Nämä tekijät muodostavat esimerkiksi jonkin todellisen tekstin tai kuvan, joiden representaatioita voidaan tulkita. Tämän tulkinnan myötä tuotetaan ja rakennetaan yhteiskuntaan uusia käsityksiä ja arvoja. Seppänen (2005, 84) kutsuu tätä tapahtumaa *tulkinnalliseksi prosessiksi*, joka juuri kuvaa representaatiota. Eli representaatioiden nähdään olevan sekä tuote (esimerkiksi teksti tai kuva) että tulkinnan prosessi. Tulkinnan tekevät esimerkissä mainittujen tekstien tai kuvien vastaanottajat, eli käyttäjät. (Paasonen 2010, 40–42; Seppänen 2005, 84–85.)

Kieli ja kulttuuri liittyvät olennaisesti representaatioon. Kulttuuri voidaan nähdä jaettuina merkityksinä, ja kielen avulla näitä merkityksiä voidaan vaihtaa toisten kanssa, tai sen avulla voidaan tuottaa lisää merkityksiä. Kieli ja merkitykset nivoutuvat kulttuuriin representaation avulla. Tämä merkitsee sitä, että representaatio on tapahtumasarja, prosessi, jonka voidaan nähdä tuottavan merkityksiä kielen kautta. Kulttuuriin ja merkityksiin liittyen Hall (1997, 17–19) esittää kaksi representaatiojärjestelmää. Ensimmäinen järjestelmä kuvaa ihmisen mielen sisäisiä representaatioita. Tämä järjestelmä kuvaa sitä, että erilaisilla konkreettisilla asioilla on ihmisen mielessä myös sitä vastaava mentaalinen kuva tai representaatio, ikään kuin mielen sisäinen käsitekartta. Maailman merkityksellinen käsittäminen ja tulkitseminen olisi mahdotonta ilman tällaisia mentaalisia representaatioita. Toinen representaatiojärjestelmä on kieli. Kieli on laaja käsite, sen voidaan nähdä tarkoittavan puhutun ja kirjoitetun kielen lisäksi esimerkiksi kuvia, musiikkia tai ilmeitä, jotka välittävät merkkejä ja merkityksiä. Kielen avulla mentaalisia representaatioita voidaan välittää muille esimerkiksi kirjoitettujen sanojen, tai muiden merkkien kautta. (Hall 1997, 1, 15–19; Seppänen 2005, 84–85.) Tässä tutkimuksessa keskityn aineiston kirjoitettuun kieleen sekä sen hahmojen puheen tarkasteluun. Nämä kielen osat muodostavat tutkimusongelmani kannalta tärkeitä merkityksiä. Aineisto sisältää myös kuvia, mutta olen päättänyt jättää niiden representaatiot tarkastelematta.

Hall (1997, 24–25) esittää myös kolme representaation teoriaa; *reflektiivisen, intentionaalisen ja konstruktivisen teorian*. Reflektiivisessä teoriassa kieli on kuin peilin kaltainen väline, joka heijastaa todellisuutta, kun taas intentionaalisisessa teoriassa keskitytään siihen, mitä puhuja tai tekijä viestii sanoillaan tai vastaavalla representaatiolla. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävien representaation teoria on kuitenkin *konstruktivinen* teoria. Konstruktivisessa teoriassa merkitykset rakennetaan ja muodostetaan, konstruoidaan, merkkien ja käsitteiden avulla. Teorian mukaan yhteiskunnan toimijat käyttävät kieltä ja kielellisiä järjestelmiä merkitysten ja

viestien välittämiseen. Konstruktivismissa kieli nähdään siis todellisuuden luoja. Representaation konstruktivistisessä teoriassa representaatiot ovat osa todellisuutta ja siinä pohditaan, millainen todellisuus on ja miten se on tuotettu. (Hall 1997, 24–25; Seppänen 2005, 94–96.) Juuri tätä tutkimukseni tähtää selvittämään: millaisena Peppi-hahmon lapsuus ilmenee ja millaisista merkityksistä ja kohdista se on muodostunut. Aineiston kieltä ja sen tuottamia merkityksiä tutkimalla pyrin saamaan vastauksen näihin kysymyksiin.

Tutkimukseni on monitieteinen, kun siinä yhdistyvät kasvatustieteet, sosiologia sekä kulttuurin ja kirjallisuudentutkimus. Kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta representaatio on ollut haastava käsite ja sitä on kritisoitu paljon, esimerkiksi tulkintaerojen ja tulkintojen loppumattomuuden takia. Vaikka representaation tila on ollut hankala kirjallisuudentutkimuksessa, siitä ei Veivon (2010) mukaan ole täysin luovuttu. Mitä jää jäljelle, jos representaatio poistettaisiin kokonaan kirjallisuudesta ja sen tutkimuksesta? Vain mustetta paperille, Veivo (2010, 138) vastaa. (emt., 136–138.)

Tutkimukseni kannalta tärkeä ja mielenkiintoinen huomio on myös se, että politiikka liittyy ja on osa representaatioita kulttuurintutkimuksen näkökulmasta. Rossi (2010) käyttää representaatioiden politisoitumisesta esimerkkinä keskustelua perheistä. Käsitteet perheistä ja niiden ilmenemisen muodoista ovat myös poliittisia kysymyksiä. Tämän myötä voidaan nähdä, että perhekysymykset ovat osa representaatioiden politiikkaa. (Rossi 2010, 262–263.) Huomio on tutkimukseni kannalta mielenkiintoinen, koska tutkin lapsuuden representaatioita mikrotasolla. Bronfenbrennerin (1979, 22) systeemiteorian mukaan perhe on yksi yksilön mikrosysteemeistä.

4.3 Aineisto

Tutkimukseni aineisto on ruotsalaisen lastenkirjailijan Astrid Lindgrenin *Peppi Pitkätossu* -kirja. Päädyin valitsemaan kirjan tutkimukseni aineistoksi henkilökohtaisesta näkökulmasta. Peppi on ollut iso osa omaa lapsuuttani kirjojen tarinoiden, tv-sarjan, laulujen, lelujen ja leikkien kautta. Sain ensimmäisen Peppi -kirjani neljävuotiaana ja se on edelleen kirjahyllyssäni tallessa.

Peppi hahmona on kiinnostanut minua jo pidempään: miten 9-vuotias lapsi pärjää itsenäisesti eläimiensä kanssa, miten Peppi keksiikin kaikenlaisia hullunkurisia leikkejä, toimintoja ja tarinoita, ja kuinka Peppi voikaan olla niin vahva? Aineiston valintaan vaikutti myös se, että Peppi-

kirjat ovat pysyneet suosiossa jo 80 vuotta ja kirjoista tehdään edelleen uusia painoksia (WSOY 2025, 96–99).

Olen lukenut Pepin tarinoita oppilaille opetusharjoitteluisissa ja töissä sekä omille pienemmille sisaruksilleni. Oppilaat ja sisarukset ovat suhtautuneet Pepin tekemisiin ja kommelluksiin innolla ja mielenkiinnolla. Tarinat ovat usein aiheuttaneet naurua ja syvempiä pohdintoja, miten ja miksi Peppi toimi tarinassa tietyllä tavalla. Myös nämä jaetut kokemukset sisarusteni ja oppilaiden kanssa ovat vahvistaneet ajatustani siitä, että Peppi Pitkätossu -kirja on osuva, mielenkiintoinen ja tutkimuksen arvoinen aineisto.

Peppi Pitkätossu -kirja on julkaistu ensimmäisen kerran ruotsiksi vuonna 1945. Kirjasta on tehty muutamia suomennoksia, tutkimukseni aineisto on uudempi suomennos kirjasta, ja sen on tehnyt Kristiina Rikman. Aineistoni laitos on julkaistu vuonna 2007. Päädyin valitsemaan uudemman suomennoksen siksi, että vanhemman suomennoksen kieli ja sanasto on vanhahtavaa ja muutamissa kohdin jopa sopimatonta. Tulevana luokanopettajana en myöskään lukisi vanhempaa suomennosta oppilaille koulussa tai antaisi sitä heille itse luettavaksi. Kirja sisältää kuvituksia, jotka ovat Ingrid Vang-Nymanin tekemiä. En kuitenkaan tutki kuvitusta tässä tutkimuksessa.

Peppi Pitkätossu -kirja sisältää 11 tarinaa, tarinoiden nimet näkyvät taulukossa 1. Kirjan hahmoja ovat Pepin lisäksi muun muassa Pepin naapurissa asuvat sisarukset Tommi ja Annika, Pepin apina herra Tossavainen ja Pepin hevonen. Tarinoissa kuvataan Pepin elämää, seikkailuita, leikkejä ja muita kommelluksia kavereiden kanssa ja yksin.

Taulukko 1. Peppi Pitkätossu -kirjan tarinat, sivunumerot sekä lyhenteet.

Tarina	sivut	lyhenne
<i>Peppi muuttaa Huvikumpuun</i>	5–17	PMH
<i>Peppi leikkii löytöretkeilijää ja joutuu tappeluun</i>	18–31	PLLJTT
<i>Peppi on hippasilla poliisien kanssa</i>	32–41	POHPK
<i>Peppi aloittaa koulunkäynnin</i>	42–55	PAK
<i>Peppi istuu veräjällä ja kiipeää puuhun</i>	56–67	PIVJKP
<i>Peppi järjestää huviretken</i>	68–79	PJH
<i>Peppi käy sirkuksessa</i>	80–93	PKS
<i>Pepillä käy varkaita</i>	94–104	PKV
<i>Peppi osallistuu kahvikutsuille</i>	105–118	POK
<i>Peppi esiintyy hengenpelastajana</i>	119–129	PEH
<i>Peppi viettää syntymäpäiviä</i>	130–144	PVS

Taulukossa 1. on lueteltu kaikki aineistoni tarinat sekä niiden sivumäärät. Lisäksi olen tehnyt jokaisen tarinan nimestä lyhenteen, joita käytän analyysin tulosten esittelyssä viittaamaan tiettyyn tarinaan.

Tarinoissa kuvataan myös muita lapsia. Tässä tutkimuksessa keskityn kuitenkin tarkastelemaan kirjan päähenkilön, Peppi Pitkätossun, elämää mikrotasolla. Peppi, koko nimeltään Peppilotta Sikuriina Rullakartiina Kissanminttu Efraimintytär Pitkätossu, on kirjan alkaessa yhdeksänvuotias. Pepillä on porkkanan väriset hiukset saparoilla ja jaloissa kengät, jotka ovat kaksi kertaa Pepin jalkoja suuremmat. Peppi asuu Huvikummissa eläintensä herra Tossavaisen ja hevosen kanssa. Pepin äiti on kuollut ja isä seilaa merillä. Peppi asuu siis ilman aikuisia, yksin eläintensä kanssa. Peppi ei muutenkaan ole aivan tavallinen lapsi, hän on nimittäin valtavan vahva. Niin vahva, että hän pystyy kantamaan hevostaan tai painamaan maailman voimakkaimman miehen mattoon. Peppi ei käy koulua ja hänellä on muutenkin omat toimintatavat ja säännöt elämälleen. Huvikummun naapurissa asuvat Pepin kaverit, sisarukset Tommi ja Annika. Peppi on hyväsydäminen, oikeudenmukainen, voimakastahtoinen, välittävä ja ajoittain anarkistinen lapsihahmo.

4.4 Aineiston analyysi

Aineisto on minulle tuttu omasta lapsuudestani. Lisäksi olen lukenut sen tarkasti ensimmäisen pro gradu -seminaarin aikaan ja tehnyt lukemisesta joitakin muistiinpanoja. Tunsin aineistoni hyvin ennen ensimmäistä analyysikertaa. Vaikka aineisto onkin minulle jo tuttu, aloitin sen analysoinnin niin sanotusti tyhjältä pöydältä, ilman ohjaavia ennakko-oletuksia tai -ajatuksia analyysistä nousevien kohtien suhteen.

Analysoinnissa käytin sekä lähiluvun että representaatioanalyysin menetelmiä. Lähilukemisen menetelmä tarkoittaa nimensä mukaisesti tekstin tarkkaa lukemista. Lähilukemisessa teksti luetaan usein monta kertaa ja jokaisella lukukerralla teksti luetaan hieman eri tavoin. Usein lukemisen yhteydessä luetusta tehdään myös muistiinpanoja. (Pöysä 2015, 28–33.) Representaatioanalyysillä tarkoitetaan symbolisten esitysten (tässä tapauksessa kaunokirjallisen tekstin) ja eletyn todellisuuden suhteiden ymmärtämistä. Lisäksi representaatioanalyysillä pyritään tutkimaan ja selvittämään, miten kulttuuriset kuvat rakentuvat, mitä ne merkitsevät ja millainen historia niillä on. (Paasonen 2012, 45–47.)

Aloitin ensimmäisen analyysin hyödyntämällä lähiluvun menetelmää. Luin tarinat tarkasti läpi. Jokaisen tarinan lukemisen yhteydessä kirjoitin lukemastani muistiinpanoja tai muita huomioita. Kirjoitin muistiinpanot käsin mind map-muotoon, keskellä oleva sana oli *Peppi*. Paperin reunaan kirjoitin myös ylös, mistä tarinasta oli kyse ja millä sivuilla se oli. Kirjoitin lukemastani ylös kaiken, mitä Peppi teki, mihin hän osallistui ja mitä hän sanoi. En kuitenkaan kirjoittanut Pepin suoria vuorosanoja muistiin, vaan tiivistin niiden keskeisimmät asiat ajatuskartan alakohtiin. Lisäsin välillä muistiinpanoihin myös sivunumerot, mistä viitattu kohta löytyy tai jos sivulla oli jokin kiinnostava vuorosana. Liitteessä 1 on esimerkki yhden tarinan muistiinpanoista. Muutin ajatuskartan sähköiseen muotoon, jotta sitä on helpompi tarkastella, kuin käsin kirjoittamaani ajatuskarttaa. Ensimmäisen aineiston lähilukemisen kerran jälkeen luin tekemäni muistiinpanot läpi. En korjannut tai muokannut muistiinpanoja tässä vaiheessa ollenkaan, vaan annoin niiden olla sellaisenaan.

Seuraavaksi ryhdyin lukemaan aineistoa toisen kerran. Tällä kertaa lukemistani ohjasivat seuraavat kysymykset:

- Millaisia ominaisuuksia Pepillä on?
- Millaisena Peppi ilmenee tarinoissa?
- Ketä muita tarinoissa on läsnä?
- Vaihteleeke Peppi tilanteen mukaan?

- Kuinka paljon tarinoissa puhutaan Pepin vanhemmista?
- Mikä on tarinoiden miljöö?

Näiden kysymysten avulla pyrin löytämään vastauksia tutkimusongelmaani. Myös toisen lukukerran aikana kirjoitin muistiinpanoja ajatuskarttaan. Tein muistiinpanot ensimmäisen lukukerran ajatuskarttojen lomaan. Näin ajatuskartat täydentyivät ja tarkentuivat. Joihinkin tarinoihin tuli paljon täydennyksiä, toisiin taas hieman vähemmän. Liitteessä 2 esimerkki ajatuskartasta toisen lukukerran jälkeen tarinasta *Peppi aloittaa koulunkäynnin*. Harmaalla pohjalla olevat alakohdat ovat ensimmäisen lukukerran muistiinpanoja. Valkoisella pohjalla, sinisellä tekstillä olevat alakohdat ovat toisen lukukerran muistiinpanoja. Lisäksi ajatuskartan sivuilla on muita tarinaan liittyviä muistiinpanoja, jotka merkitsin tarkoituksella irtonaisiksi ajatuskartasta. Nämä muistiinpanot sisältävät huomioita tarinoiden muista hahmoista ja miljööstä.

Toisen lähilukukerran ryhdyin teemoittelemaan tekemiäni muistiinpanoja. Jo aineistoa lukiesani ja muistiinpanoja tehdessäni huomasin samankaltaisuuksia Peppi-hahmossa ja hänen toiminnassaan. Teemoittelin näitä samankaltaisuuksia värikoodien avulla. Teemoittelu ei ollut helppo tehtävä, sillä moni huomio Pepistä olisi voinut sijoittua muutamankin eri teeman kategoriaan. Muutama muistiinpano sijoittui lopulta kahden eri teeman alle, koska ne sopivat molempiin hyvin osuvasti. Teemoittelun aikana pidin aineistoa koko ajan lähettyvillä ja palasin siihen, kun halusin tehdä tai tarvitsin tarkennuksia muistiinpanoihin. Värikoodauksen jälkeen kirjasin kaikki teemat, pelkistetyt ilmaukset sekä tarinan koodin Word-tiedostoon. Tästä esimerkki liitteessä 3. Teemoittelun tuloksena syntyi kahdeksan eri ryhmää, jotka kuvaavat Peppiä, hänen ominaisuuksiaan ja toimintaa.

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimukseni eettisyyttä tarkastellessa tulee ottaa huomioon, että aineistona toimii valmis lastenkirjallisuuden teksti. En siis ole haastatellut tai tehnyt kyselytutkimusta, joissa selvittäisin toisten ihmisten näkemyksiä tutkimusongelmaani. Vaikka tutkimusaineistonani on valmis teksti, tulee minun tietenkin noudattaa hyvää ja asiallista tieteellistä käytäntöä tutkimusta tehdessä. Tutkimuseettinen lautakunta TENK on laatinut nämä periaatteet. Hyvän tieteellisen käytännön periaatteita TENK:in (2023, 11–12) mukaan ovat luotettavuuden, rehellisyyden ja arvostuksen lisäksi vastuunkanto kaikesta tutkimuksen tekemiseen liittyvästä toiminnasta. Tutkimustani tehdessä sekä sen eri osia pohiessani ja kirjoittaessa toteutan kaikki hyvän tieteellisen

käytännön periaatteet niin hyvin, kuin vain mahdollisesti pystyn. Lisäksi kunnioitan valmista aineistoani, kaunokirjallista teosta. Ilmaisen suorat tekstiviittaukset alkuperäiseen aineistoon selkeästi.

5 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen analyysin tulokset. Aloitan tulosten esittelyn käymällä läpi, keitä muita hahmoja tarinoissa on läsnä sekä mitkä ovat tarinoiden miljööt. Sen jälkeen esittelen aineiston analyysistä muodostuneet Peppiä ja hänen toimintaansa kuvaavaa teemat. Teemat on esitetty sattumanvaraisessa järjestyksessä. Johtopäätöksissä syvennyn tarkastelemaan, millaisia lapsuuden representaatioita aineistosta ilmenee.

5.1 Muut hahmot Pepin elämässä

Tarinoissa ja Pepin elämässä eniten läsnä ovat Pepin eläimet, apina herra Tossavainen ja hevonen. Heidät, tai ainakin toinen eläimistä, mainitaan yhdeksässä tarinassa. Eläimet ovat tarinoissa aina paikan päällä Huvikummissa tai lähtevät jonnekin Pepin kanssa. Useimmiten eläimet mainitaan tarinoissa lyhyesti, mutta näistä maininnoista voi ymmärtää, että eläimet ovat läsnä Pepin arjessa.

Herra Tossavainen kiipeili verannan kaiteella. Silloin tällöin hevonen pisti päänsä esiin saadakseen piparkakun. (POHPK, s. 32)

Peppi asuu kodissaan Huvikummissa herra Tossavaisen ja hevosen kanssa keskenään, ilman vanhempiaan. Tarinoissa Peppi usein huolehtii eläimistään ja tekee heidän kanssaan arkisia asioita, kuten leipoo tai siivoaa. Peppi ja eläimet muodostavat tarinoiden kuvailun ja kerronnan perusteella omanlaisensa perheen, tosin heitä ei tarinoissa suoraan mainita perheeksi. Tilastokeskus (luettu 15.03.2025) määrittelee perheeseen kuuluvaksi avo- tai avioliitossa tai muuten suhteensa rekisteröineet henkilöt, sekä heidän tai toisen vanhemman lapsi tai lapset. Perheen voi myös muodostaa rekisteröidyssä parisuhteessa olevat henkilöt, keillä ei kuitenkaan ole lapsia. (Tilastokeskus.) Pepin läsnä oleva perhe (isä on Etelämeren saaren kuninkaana) ei täytä tätä kyseistä perheen määritelmää. Perheestä voidaan kuitenkin ajatella, että se on ihmisten itse muodostama ja tekemä rakenne (Ritala-Koskinen 2001, 9). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna Pepin ja hänen eläintensä muodostamaa yhteisöä voidaan kutsua perheeksi; Peppi on itse muodostanut ja tehnyt perheensä. Peppi, vaikka hän onkin lapsi, on tässä perheessä huolehtijan

roolissa, ikään kuin hän representoisi äidin roolia. Eläimistä huolehtiminen vaikuttaa tuovan rytmiä ja tavallisuutta Pepin muuten erikoiseen elämään.

Mutta missään ei näkynyt sen paremmin isää kuin äitiäkään, ja Annika kysyi häntään: ”Asutko sinä täällä ihan yksin?” ”En tietenkään”, sanoi Peppi. ”Herra Tossavainen ja hevonen asuvat täällä myös.” (PMH, s. 14)

Peppi oli noussut varhain ja tarjoillut herra Tossavaiselle mehua ja pullaa sänkyyn. --- Sitten hän oli ruokkinut ja hoitanut hevosen ja kertonut sille pitkän tarinan seikkailuistaan maailman merillä. (PEH, s. 119)

Peppi oli verannalla hevosen kanssa. Hän letitti sen häntää ja sitoi siihen pieniä punaisia rusetteja. (PKS, s. 80)

Toiset, lähes kaikissa tarinoissa esiintyvät hahmot, ovat Pepin naapurissa asuvat sisarukset Tommi ja Annika. Peppi tapaa Tommin ja Annikan heti ensimmäisessä tarinassa, juuri muutettuaan Huvikumpuun. Tommi ja Annika kuvataan tarinoissa kilteiksi, tottelevaisiksi ja hyvin kasvatetuiksi lapsiksi. Heidät voidaan nähdä myös varovaisina, mutta sorrettiina lapsihahmoina (Ödman 2007, 18). Heidä usein jännittää ja epäilyttää Pepin keksimät toiminnat ja leikit.

Annika pillahti itkuun. ”Pois itku ja vaikerrus”, sanoi Peppi. ”Tulkaa tekin tänne, niin leikitään että riudutaan vankityrmässä.” ”Ei ikinä”, sanoi Annika. Ja hän laskeutui varmuuden vuoksi alas koko puusta. --- Annika meni lähemmäs ja näki rungossa olevasta pikkuruikkuisesta halkeamasta Pepin etusormen pään. Sen näkeminen lohdutti häntä kovasti, mutta hän oli silti levoton. (PIVJKP, s. 65)

Tommi ei halunnut näyttää, että häntä pelotti, ja tavallaan hän halusikin nähdä mörön. --- Annika-parka ei halunnut mukaan millään ehdolla, mutta sitten hän tuli ajatelleeksi, että joku pikkuriikkinen mörkö saattaisi luikahtaa keittiöön, kun hän istui siellä yksikseen. (PVS, s. 140)

Tommin ja Annikan toiminta vaikuttaa Peppiin verrattuna usein realistisemmalta ja rationaalisemmalta. Tommi ja Annika ovatkin usein niin sanotusti järjen ääninä, kun he toimivat Pepin kanssa.

*”Tuo mies makaa maassa”, sanoi Peppi, ”ja me löysimme hänet. Otetaan hänet!”
Tommi ja Annika säikähtivät. ”Ei, ei, Peppi, ei me voida setää ottaa, ei se käy”,
Tommi sanoi. (PLLJTT, s. 22–23)*

*”Jollei minulla olisi ollut purkkia päässä, olisin kaatunut päistikkaa mahalleni ja
satuttanut itseni pahasti.” ”Niin, mutta jollei sinulla olisi ollut purkkia päässäsi”,
Annika sanoi, ”et olisi kompastunut rautalanka-aitaan.” (PLLJTT, s. 24–25)*

Sekä Pepin eläimet että hänen kaverinsa Tommi ja Annika ovat osa Pepin mikrosysteemiä. Mikrosysteemillä tarkoitetaan Bronfenbrennerin (1979, 22) systeemiteoriassa sitä systeemiä, joka on lähinnä kehittyvää yksilöä, ja jossa yksilö on suorassa, aktiivisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kuten aiemmista esimerkeistä pystytään tulkitsemaan, Peppi on suurimmassa osassa tarinoista aktiivisessa vuorovaikutuksessa eläintensä ja kavereidensa kanssa. Vuorovaikutus ilmenee esimerkiksi arjen toiminnoissa, leikeissä tai keskusteluissa. Vuorovaikutuksen toimintaympäristöllä on myös selkeät fyysiset piirteet, kun se tapahtuu tarinoissa useimmiten Huvikummissa, Pepin kotona, tai sen lähiympäristössä.

Aikuisia hahmoja tarinoissa ovat poliisit, opettaja, varkaat ja Tommin ja Annikan äiti, rouva Tammilehto, sekä hänen ystävättärensä. Keskityn seuraavaksi tarkastelemaan Pepin ja instituutioiden edustajien, poliisin ja opettajan, välistä vuorovaikutusta ja toimintaa. Jätän siis varkaiden, rouva Tammilehdon ja Pepin välisen vuorovaikutuksen nyt huomiotta. Teen tämän rajauksen, koska se liittyy mielestäni parhaiten tutkimusongelmaani sekä teoriaosuuteen.

Tarinoissa mainitut instituutiot, poliisi ja koululaitos, sijoittuvat Bronfenbrennerin (1979) systeemiteoriassa eksosysteemiin. Eksosysteemi ei ole suoraan yhteydessä yksilöön, eli tässä tapauksessa Peppiin. Mutta systeemissä tapahtuvat asiat kuitenkin vaikuttavat häneen. (emt., 25). Tästä esimerkki on se, että yhteiskunnan ihmiset, *kaupungin tädit ja sedät*, ovat päättäneet, että Pepin täytyy mennä lastenkotiin. Instituution edustajat taas ovat tarinoissa suorassa yhteydessä ja vuorovaikutuksessa Pepin kanssa. Tarinassa *Peppi on hippasilla poliisien* kanssa, poliisit yrittävät saada Pepin lastenkotiin, mutta Peppi ei halua lähteä sinne. Hän kokee jo olevansa lastenkodissa.

”Minulla on jo paikka lastenkodissa”, Peppi sanoi. ”Mitä, onko se jo järjestetty?” kysyi toinen poliisi. ”Missä se lastenkoti sijaitsee?” ”Täällä”, Peppi sanoi ylpeänä. ”Minä olen lapsi ja tämä on minun kotini, joten tämä on siis lastenkoti.” (POHPK, s. 34)

Poliisien keskustelut Pepin kanssa eivät kuitenkaan johda mihinkään. Seuraavaksi poliisit yrittävät osoittaa auktoriteettinsa.

Silloin toinen poliiseista sanoi, ettei Pepin todellakaan pitänyt kuvitella, että hän saisi tehdä kaiken oman päänsä mukaan. Hän saisi luvan seurata lastenkotiin ja sillä siisti. (POHPK, s. 35–36)

Kuten katkelmasta huomataan, poliisit yrittivät osoittaa auktoriteettia, mutta ajautuivat lopulta hippasille Pepin kanssa. Poliisit jahtaavat Peppiä ympäri taloa ja lopulta Peppi kantaa heidät pihaportista ulos. Tarinassa poliisit osoittautuvat heikoiksi instituution edustajiksi, minkä tarinan kertojakin toteaa myös lopuksi. Se, että poliisit eivät kertoneet muille Huvikummissa tapahtuneesta hippaleikistä, osoittaa, että tapahtunut oli heille nolo ja nöyryyttävä kokemus.

Ja poliisit kiiruhtivat takaisin kaupunkiin ja sanoivat kaikille sedille ja tädeille, ettei Peppi tainnut oikein sopia lastenkotiin. Katolla käymisestä he eivät puhuneet mitään. (POHPK, s. 40)

Toinen eksosysteemiin sijoittuva instituutio tarinoissa on koululaitos. Koululaitosta edustaa tarinoissa opettaja. Edellisessä tarinassa yhteiskunta ja poliisit halusivat laittaa Pepin lastenkotiin, mutta tästä poiketen, kouluun Peppi meneekin vapaaehtoisesti.

Pepin vuorovaikutus opettajan kanssa on alkuun Pepin puolelta hyvin nenäkästä ja paikoitellen jopa näsäviisasta. Peppi osaa kyllä pahoitella käytöstään, mutta jatkaa siitä huolimatta asiatonta puhetapaansa. Opettaja pyrkii vastaamaan Pepille rauhallisesti ja asiallisesti.

”--- No, Peppi, kertoisitko minulle paljonko on seitsemän ynnä viisi?” Peppi katsoi opettajaa hämmästyneenä ja epäuskoisena. Sitten hän sanoi: ”No, jos et sinä itse sitä tiedä, niin en kai minä sitä sinulle kerro!” --- Ja opettaja selitti Pepille,

ettei koulussa saanut tuolla lailla vastata. Ei opettajaa saanut sinutella, häntä piti puhutella opettajaksi. (PAK, s. 46)

”Kuulepas, tyttöseni, nyt tämä menee liian pitkälle”, sanoi Peppi. ”Juurihan sinä sanoit, että seitsemän ja viisi tekevät yhteensä kaksitoista. Jokin järjestys se olla pitää koulussakin. Ja sitä paitsi, jos olet noin lapsellisen ihastunut tuommoisiin typeryyksiin, niin mikset istu nurkkaan laskemaan ja anna meidän leikkiä rauhassa hippaa? – Voi ei, nyt minä sinuttelin taas”. hän sanoi kauhistuneena. (PAK, s. 47)

Lopulta opettaja vaikuttaa luovuttavan Pepin suhteen. Häntä harmittaa ja hän on pahoillaan siitä, että Peppi ei yritä tosissaan. Vasta tässä vaiheessa Peppi havahtuu omaan huonoon käytökseen. Hän perustelee huonoa käytöstään sillä, että hänellä ei ole vanhempia, jolloin opettaja heltyy hänelle.

Tarinoissa on kuvattu kaksi eksosysteemin osaa, instituutiot poliisi ja koululaitos, Pepin elämässä. Eksosysteemin edustajat muodostavat mesosysteemin Pepin kanssa. Mesosysteemit ovat mikrosysteemien järjestelmiä (Bronfenbrenner 1979, 25). Peppi on tarinoissa alaikäinen lapsi, joka asuu ilman vanhempiaan. Yhteiskunnan ja sen eri toimijoiden tulisi tässä tapauksessa pitää huolta Pepistä, mitä he yrittivätkin. Yritykset jäivät kuitenkin heikoiksi, kun sekä poliisit ja opettajat luovuttivat ajamansa asian suhteen muutaman haasteen ja vastoinkäymisen jälkeen. Tarinat kuvaavat hyvin sitä, kuinka Peppi on jäänyt yhteiskunnan ulkopuolelle. Lundqvist (1979) on tehnyt väitöstutkimuksessaan saman huomion. Pepillä on voimaa, varallisuutta ja hän auttaa yhteiskuntaansa esimerkiksi tukemalla kiusattua lasta. Pepin pyrkimyksenä ei kuitenkaan ole ottaa yhteiskunnassa valta-asemaa tai pyri saamaan itselleen valtaa vahvuuksiensa avulla. (Lundqvist 1979, 131–132.) Herääkin kysymys, onko kirjailija yrittänyt kertoa tällaisilla kuvauksilla mielipidettään tai näkemyksiään yhteiskunnasta ja sen toimivuudesta.

5.2 Tarinoiden miljöö ja Pepin arkiaskareet

Tarinat tapahtuvat selkeästi eniten Huvikummussa, Pepin kodissa. Huvikumpu on tarinoiden keskipiste (Lundqvist 1979, 189). Muita tapahtumapaikkoja, miljöitä, ovat Huvikummun piha, koulu, maaseutu, sirkus, Tommin ja Annikan koti sekä tori. Tarinassa *Peppi muuttaa Huvikumpuun*, Huvikumpua kuvataan ränsistyneeksi, mutta valmiiksi kalustetuksi taloksi, minne Pepin

oli tarkoitus muuttaa isänsä kanssa. Huvikumpua ympäröi villiintynyt puutarha, mikä on kahden eri tarinan miljöö.

Peppi asuu Huvikummissa yksin eläintensä kanssa ja se näkyikin siinä, miten Pepin elämää kuvataan talossa. Peppi elää vallattomasti, oman mielensä mukaisesti. Eläimet saavat olla talossa, miten haluavat.

”Miksi ihmeessä sinulla on hevonen verannalla?” kysyi Tommi. Kaikki hänen tuntemansa hevoset asuivat tallissa. ”No jaa”, Peppi sanoi mietteliäästi. ”Keittiössä se olisi vain tiellä. Eikä se viihdy salissa.” (PMH, s. 13)

Huvikummissa myös leikitään. Leikit ovat villejä ja vapaita, sääntöjä talon sisällä (tai ulkona) toimimiselle ei vaikuta olevan lainkaan.

”Mutta kun he pääsivät parvekkeelle, Peppi oli jo puolivälissä kattoa. Hän kiipesi katolla kuin marakatti. Yhdessä hujauksessa hän oli katonharjalla ja hyppäsi ketterästi piipun päälle.” (POHPK, s. 36)

”Ja sitten leikittiin. Peppi ehdotti, että leikittäisiin leikkiä, jonka nimi oli ”Ei saa koskea lattiaan”. --- Jos aloitti tiskipöydältä ja loikkasi, pääsi hellalle ja hellalta halkolaatikolle ja halkolaatikolta hattuhyllylle ja sieltä pöydälle ja sieltä kahden tuolin kautta kulmakaapille.” (PVS, s. 138)

Huvikumpu on Pepin koti ja yksi hänen mikrosysteemeistensä. Sillä on selkeät fyysiset piirteet ja siellä tapahtuu paljon erilaista vuorovaikutusta, joissa Peppi on aktiivisena osallistujana. Huvikumpu muistuttaa edellisten esimerkkien valossa jopa enemmän leikkipaikkaa, kuin suoranaista kotia. Tosin, se onkin Pepin koti. Peppi ei ole ihan tavallinen lapsi, miten hänen kotinsaakaan voisi olla tavallinen?

Koti näyttäytyy Kyrönlampi-Kylmäsen (2016) tutkimuksessa paikkana, missä lapsilla on mahdollisuus vapaaseen toimintaan ja liikkumiseen, ja missä vietetään aikaa rakkaimpien kanssa. Se näyttäytyy tutkimuksessa paikkana, jossa lapsi pystyy ja uskaltaa uhmata asetettuja rajoja rohkeammin, kuin esimerkiksi päiväkodissa. Kotona nähdään nykyään olevan myös useampia kasvattajia, kun vain lapsen vanhemmat. Tällä tutkimuksessa viitataan tietokonepelien ja

televisio-ohjelmien rooliin lasten kasvatuksessa ja lasten kasvattajina. (Kyrönlampi-Kylmänen 2016, 205–209.) Pepin kotona ei tarinoiden mukaan ollut tällaisia kasvattajia, tietokoneita tai tietokonepelejä ei ollut vielä olemassakaan kirjan kirjoittamisen aikaan 1940-luvulla. Tästä heräsi kuitenkin ajatus, että Pepin kasvattajina kotona toimivat vanhempien ja median sijaan hänen eläimensä. Tosiasia on se, että eläimet eivät pysty tarjoamaan ja takaamaan Pepille hänen perustarpeitaan eivätkä he pysty huolehtimaan Pepin kasvusta ja turvallisuudesta. Kuitenkin eläimistä huolehtiessaan Peppi itse kasvaa ja oppii. Hän ottaa (tai joutuu ottamaan) vastuuta sekä elämistään, että omasta hyvinvoinnistaan jo hyvin nuoresta lähtien. Tällä vastuunotolla täytyy olla myös jokin kasvattava ulottuvuus. Pepin koti näyttäytyy tarinoissa samanlaiselta kodilta, miltä tutkimuksessa kuvattu koti näyttäytyy. Kotonaan Huvikummissa Peppi saa liikua ja leikkiä vapaasti. Toki hänellä ei ole kotona aikuista tai muuta auktoriteettia asettamassa rajoja, joita hän voisi uhmata. Hän viettää siellä aikaa myös rakkaimpiensa kanssa, eli eläintensä ja kavereidensa kanssa.

Pepin arkeen kuuluu paljon kotitöitä ja muita arkiaskareita. Peppi laittaa ruokaa, siivoaa, huolehtii eläimistään, hoitaa kasveja – pois lukien puutarhan kasvit. Kaikki Pepin toteuttamat askareet ovat sellaisia, että hänen kanssaan samanikäiset lapset voivat myös tehdä niitä. Aikuiset näkevätkin lasten tekemät kotityöt kasvun välineinä sekä vastuullisuuden kehittäjinä (Böök 2016, 92).

Peppi huolehtii kodistaan ja tekee kotiaskareita aika suurpiirteisesti. Piparien leipominen tapahtuu keittiön lattialla ja myöhemmin toisessa tarinassa Peppi pesee keittiön lattian juuriharjat jalassaan luistellen. Välillä siivous unohtuu taas kokonaan.

”Talossa oli keittiö ja sali ja makuuhuone, mutta ilmeisesti Peppi oli unohtanut sillä viikolla perjantaisiivouksen.” (PMH, s. 13)

Peppi oli oppinut laittamaan ruokaa hänen isänsä laivan laivakokilta. Pepin ruoanlaitto on hänen omien tapojensa mukaista sekä vauhdikasta. Hänen ruoanlaittotaitonsa vaikuttavat vauhdikkauudesta huolimatta hyvältä ja luonnolliselta.

Puhuessaan Peppi noukki näppärästi munankuoret kasarista. Sitten hän otti seinältä patasudin ja alkoi vispata pannukakkutaikinaa niin että seinille roiskui. Lopuksi hän kaatoi hellalla kuumenevaan paistinpannuun sen, mitä taikinasta oli

jäljellä. Kun pannukakku oli paistunut toiselta puolelta, hän heitti sen kohti kattoa niin, että se kääntyi ilmassa, ja nappasi sitten uudestaan pannulle. (PMH, s. 16)

Hän oli tehnyt jättisuuren taikinan ja kaulinnut sen keittiönlattialla. (PLLJIT, s. 19)

Ruoanlaiton tapaan myös siivoaminen on hyvin vauhdikasta ja omaperäistä. Peppi esimerkiksi siivoaa kotinsa syntymäpäiväjuhliiaan varten ja alkaa jo juhlien aikana siivoamaan ruoka-astioita pois – taas omalla tavallaan.

--- Peppi tarttui tukevalla otteella pöytäliinan nurkista ja nosti sitä niin, että kupit ja kakkulautaset kolisivat kuin säkkiin. Sitten hän tunki mytyn halkolaatikkoon. ”Minä aina siivoan heti kun olen syönyt”, hän sanoi. (PVS, s. 138)

Peppi lämmitti ison kattilallisen vettä, jonka hän sitten surutta kaatoi keittiön lattialle. --- Sen jälkeen hän sito i juuriharjat paljaisiin jalkoihinsa ja luisteli niillä pitkin lattiaa, niin että vesi vain loiskui, kun hän auras i. (PJH, s. 69)

Arjen askareet eivät vaikuta Pepille epämiellyttäviltä tai pakon edessä tehtäviltä töiltä. Braun (2002) on huomannut saman asian omassa analyysissään Pepin lapsuudesta. Pepin tekemät kotityöt vaikuttavat enneminkin leikin kaltaiselta toiminnalta, ja Peppi tekee kotityöt ilolla ja innolla. (Braun 2002, 37–38.)

Vaikka siivoaminen joskus unohtuu, Peppi pitää huolta kodistaan, kuten edellisistä katkelmista huomataan. Puutarhasta Peppi ei kuitenkaan ole pitänyt huolta, vaikka muistaakin kastella jäljellä olevat kukat. Kuvaukset Pepin puutarhasta tuovat mieleen Pepin valloittavuuden ja vallattomuuden, kun puutarhaa kuvataan samalla ihanaksi ja huonosti hoidetuksi ja rönsyileväksi.

Pepin puutarha oli todella ihana. Se ei ollut hyvin hoidettu, ei todellakaan ---. (PIVJKP, s. 61)

Peppi kasteli vanhalla ruosteisella kastelukannulla niitä harvoja kukkas i, joita puutarhassa vielä kasvoi. (POK, s. 105)

Kodista huolehtimisen lisäksi Peppi hoitaa ja huolehtii myös eläimistään, kuten tulosluvussa 5.1 kirjoitin. Peppi tekee aamuvoimistelun ja huolehtii näin myös itsestään.

Tai suoritti aamuvoimisteluaan. Se kävi niin, että hän seisoi permannolla suorana kuin tikku ja teki peräperää neljäkymmentäkolme voltia. (PAK, s. 42)

Lasten osallistaminen ja osallistuminen kotitöiden tekoon voidaan nähdä vastuuntunnon ja kasvun kehittämisenä sekä sosiaalistamisen keinona. Böökin (2016, 95) tutkimuksesta selvisi myös, että lasten kotitöiden tekeminen nähdään ja koetaan arjen helpottajana ja sujuvoittajana. Tutkimuksessa selvitettiin aikuisten ja vanhempien näkökulmia ja ajatuksia lasten vastuunottamisesta ja sen kehittämisestä. (Böök 2016, 89–95.) Tarinoiden kuvauksien perusteella Peppi on jo pelkkiä arkiaskareita tarkastelemalla hyvin toiminnallinen, aktiivinen ja vastuullinen lapsi. Hän ei saa eikä tarvitse käskyjä tai ohjeita kotitöiden suorittamiseen aikuisilta. Pepin tulee yksin huolehtia perustarpeidensa täyttämisestä, kuten ruoanlaitosta ja syömisestä. Nämä toiminnot arjessa eivät kuitenkaan vaikuta Pepistä tylsiltä tai epämieluisilta, vaan Peppi hoitaa ne tottuneesti ja kyselemättä. Aikuisen puuttumisen Pepin elämästä on huomattavissa tarinoista, varsinkin niissä kohdin, kun Peppi toimittaa arkiaskareet oman tyyliensä ja tapojensa mukaan.

5.3 Peppi ilman vanhempia

Kuten jo aiemmissa tulosluvuissa ja aineiston esittelyssä on tullut ilmi, Peppi elää ilman vanhempiaan. Pepin äiti on kuollut ja isä on merikapteeni, joka on huuhtoutunut mereen.

Äiti oli kuollut, kun Peppi oli ollut pikkuinen vauva --- Isä oli merikapteeni ja seilasi suurilla merillä, ja Peppi oli seilannut hänen kanssaan isän laivassa, kunnes isä oli kerran myrskyssä huuhtoutunut mereen ja kadonnut. (PMH, s. 5–6)

Vanhempien poissaolo Pepin elämästä näkyy siinä, että hän huolehtii arjen askareista itse, ohjaa itse omaa toimintaansa ja tarvittaessa jopa komentaa itseään. Olen kuvannut arjen askareita tulosluvussa 5.2.

”Mutta kuka sinulle sitten sanoo, milloin illalla pitää mennä nukkumaan ja muuta sellaista? kysyi Annika. ”Minä itse”, Peppi sanoi. ”Ensiksi kehotan kerran

aivan ystävällisesti, ja jollen tottele heti, komennan uudestaan tiukemmin, ja jollei sana vieläkään kuulu, saan tietää huutia.” (PMH, s. 14)

Peppi vaikuttaa hyvin itsenäiseltä ja tavallaan myös kurinalaiselta lapselta, jos hän pystyy yhdeksänvuotiaana komentamaan itsensä nukkumaan. Harmillisesti tarinasta ei käy ilmi, toteutuuko Pepin itsensä komentaminen oikeasti, vai onko tämä osa Pepin tarinankertomista.

Vaikka Peppi on yleensä hyvin itsenäinen ja omatoiminen lapsi, yhdessä tarinassa hän pyytää kavereiltaan apua nukkumaan mennessä. Tarinassa *Peppi leikkii löytöretkeilijää ja joutuu tappeluun* hän pyytää kavereitaan peittelemään hänet. Lisäksi hän laulaa itsensä uneen. Ilmaisiko Peppi näissä tilanteissa vanhempiensa kaipuuta, vaikka hän ei sitä suoraan sanonutkaan ääneen?

”Minun täytyy varmaan mennä vähäksi aikaa pitkäkseni”, hän sanoi. ”Voisitteko tulla peittelemään minut?” (PLLJTT, s. 30)

”Nukahdatteko te muuten ilman tuutulaulua?” hän kysyi. ”Minun täytyy aina laulaa itselleni hetkinen ennen kuin uni tulee silmään.” (PLLJTT, s. 30)

Peppi ei missään tarinoista ilmaise suoraan sitä, että häntä harmittaa hänen vanhempiensa poissaolo tai että hän kaipaishi heitä. Tarinassa *Peppi aloittaa koulunkäynnin* hän perustelee omaa huonoa käytöstään sillä, ettei hänellä ole vanhempia. Tämä on ainoa kerta tarinoissa, kun hän viittaa vanhempiensa poissaoloon surullisena ja harmistuneena. Peppi vaikuttaa olevansa tyytyväinen ja suhtautuvansa neutraalisti siihen, että hän elää ja asuu ilman vanhempiaan.

”Minun äitini on enkeli ja isä on Etelämeren kuningas. Kaikilla lapsilla ei takuulla ole yhtä hienoja vanhempia”, Peppi sanoo tyytyväisenä. (PMH, s. 6)

Vaikka Peppi osoittaakin katkelmassa tyytyväisyyttä, on tarinoista tulkittavissa Pepin yksinäisyys ja surumielisyyys vanhempien poissaoloon liittyen. Tarinoista on vaikea osoittaa suoraa kohtaa, mistä nämä tunteet ilmenisivät. Toki heti kirjan alusta lähtien tulee surullinen olo Pepin puolesta, kun selviää, että hänen äitinsä on kuollut ja isäkin on huuhtoutunut mereen. Myös eri tarinoiden kuvaukset Pepin yksinäisistä toiminnoista ja tekemisistä Huvikummussa, ja vastakkaiset kuvaukset Tommin ja Annikan lämpimästä ja turvallisesta kodista ja heidän perheensä elämästä, vaikuttavat varmasti surumielisyyden tunteen muodostumiseen. Pepin yksinäisyys ilmenee Ödmanin (2007) mukaan selkeästi läpi kirjatrilogian. Ensimmäinen kirja alkaa

kuvauksella Pepin yksinäisyydestä ja kolmas kirja päättyy Pepin yksinäisyyteen. Ödman (2007) tulkitsee kanssani samalla tavalla, että Pepin elämä vaikuttaa hyvältä ja Peppi on itse tyytyväinen elämäänsä. Tarinoista on kuitenkin tunnistettavissa toinen, surullisempi puoli, kun niitä tarkastelee lähemmin. Yksinäisyys on vahvasti läsnä eri tarinoissa. (Ödman 2007, 20–23.)

Kolehmainen (2013) on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut kirjoittajien kokemuksia isättömyydestä. Aineistonsa perusteella hän muodosti neljä tarinaryhmää, jotka kuvaavat näitä isättömyyden kokemuksia. Ryhmät ovat *selviytymistarinat*, *ymmärrystarinat*, *ristiriitaisien tunteiden tarinat* sekä *mielipahan sävyttämät tarinat*. (Kolehmainen 2013, 89–90.) Pepin isättömyyttä (ja äidittömyyttä) olisikin mielenkiintoista tarkastella näiden tarinaryhmien kautta. Pepin kokemuksen isättömyydestä voi nopeasti ajateltuna sijoittaa *selviytymistarinaan*. Pepin kokemukset sopisivat selviytymistarinaan siksi, että vaikka vanhempien poissaolo on Pepille haaste, hän selviää näistä haasteista huolimatta. Pepin tarinaa ja kokemuksia pitäisi kuitenkin tarkastella laajemmin, jotta voitaisiin tarkemmin sanoa, mihin tarinaryhmiin Pepin kokemukset kuuluvat.

5.4 Pepin mielikuvitus

Pepillä on valtava mielikuvitus, mikä näkyy melkein kaikessa hänen toiminnassaan. Jo aiemmista katkelmista ja esimerkeistä on myös selkeästi käynyt ilmi, että Pepillä on omanlaisensa tapa toimia, oli kyse sitten kotiaskareista tai vapaammasta toiminnasta, kuten leikistä. Teemoittelun tuloksista syntyi mielenkiintoinen ja aineistoa hyvin kuvaava huomio: tähän teemaan, *Pepillä on oma tapa toimia*, liittyen analyysistä nousi kaikista eniten pelkistettyjä ilmauksia. Mielestäni se on hyvin osuva tulos analyysistä ja teemoittelusta, kun aineisto kuvaa Pepin toimintaa ja varsinkin hänen omaperäistä toimintaansa. Pepin omaperäistä toimintatapaa kuvaavat myös hänen tarinan kerronnan taito sekä kekseliäät leikit. Päädyin yhdistämään nämä kolme teemaa uuden otsikon alle; *Pepin mielikuvitus*.

Pepin omaa tapaa toimia kuvaa usein se, että hän tekee jotain hassua tai tavallisesta poikkeavaa. Hän esimerkiksi nukkuu väärin päin jalat tyynyllä, kaataa maitoa korvaansa tai matkii apinaa ja laittaa kaakaokupin päähänsä väärin päin. Pepin kävelytapa herättää myös ihmetystä.

Hän nukkui aina jalat tyynyllä ja pää peiton alla. ”Näin Guatemalassa nukutaan”, hän vakuutti. ”Siellä tämä on ainoa oikea tapa. Ja tällä lailla minä pystyn heiluttelemaan varpaita myös nukkuessani.” (PLLJIT, s. 30)

Peppi kaatoi vähän maitoa toiseen korvaansa. ”Tämä auttaa korvasärkyyn”, hän sanoi. (PKV, s. 104)

Peppi käveli kadulla toinen jalka jalkakäytävällä, toinen katuojassa. --- Ja nyt hän käveli takaperin, jottei hänen tarvinnut kääntyessään kotiin päin. (PMH, s. 11)

Pepin omaan tapaan toimia liittyä liioittelu ja kekseliäisyys, kuten edellisistä esimerkeistä voi huomata. Pepin toiminnasta huomaa myös sen, että hän ohjaa itse itseään ja toimii oman mielensä mukaan. Hänen toiminnastansa ilmenee, että hän on kasvanut itsenäisesti ja aikuisen asettamat rajat puuttuvat.

Sen jälkeen hän oli mennyt saliin ja maalannut seinään ison muotokuvan. (PEH, s. 119)

Kaikki lapset istuivat katsomassa Peppiä, joka makasi lattialla ja piirisi sydämensä halusta. ”No mutta Peppi”, opettaja sanoi kärsimättömästi, ”mikset sinä piirrä paperille?” ”Sen minä piirsin täyteen kauan sitten, mutta ei minun hevoseni mahdu pienelle paperilappuselle.” (PAK, s. 49–50)

Kaikki lapset nousivat seisomaan pulpettinsa viereen, kaikki paitsi Peppi, joka makasi lattialla. (PAK, s. 50)

Aikuisen puuttuminen Pepin elämästä näkyy myös siinä, että hänellä ei ole kovin hyviä käytöstapoja. Hän noudattaa omia aikataulujaan, ryntää kahvikutsuilla ensimmäisenä tarjoiltavien pariin ja sotkee.

”Minä ekana!” kiljaisi Peppi ja oli kahdella loikalla pöydän ääressä. Hän kahmi lautaselleen niin monta pikkuleipää kuin siihen mahtui, latoi kahvikuppiinsa viisi sokeripalaa, tyhjensi siihen puolet kermanekasta ja vetäytyi sitten saaliinsa kanssa tuoliinsa ennen kuin rouvat olivat ehtineet edes pöytään. (POK, s. 108)
Hän nousi, löi lautasta kuin tamburiinia ja meni pöytään katsomaan oliko pikkuleipiä vielä jäljellä. (POK, s. 108)

”Hän otti sokerikon ja sirotti kaikki sokeripalat lattialle.” (POK, s. 111)

Peppi istuutui vapaalle paikalle, vaikkei kukaan ollutkaan antanut hänelle siihen lupaa. Mutta opettaja ei ollut millänsäkään hänen huonoista tavoistaan, ---.”
(PAK, s. 45)

Pepin huono käyttäytyminen voi johtua aikuisen ohjauksen tai käyttäytymisen mallintamisen puuttumisen lisäksi siitä, että häntä jännittää uusissa tilanteissa. Esimerkiksi Tommin ja Annikan kotiin kahvikutsuille meneminen tarinassa *Peppi osallistuu kahvikutsuille* on Pepille hyvin jännittävä tilanne ja häntä mietityttää, miten hän pärjää siellä.

”Voi hyvänen aika! Kylläpä minua hermostuttaa! Entäs jos en osaa käyttäytyä?”
(POK, s. 106)

Aikuisen ohjauksen puuttumisen sijaan tarkempi syy Pepin huonolle käytökselle voi olla se, että Peppi ei tiedä, millaista käyttäytymistä häneltä odotetaan. Kahvikutsujen tarinassa Tommin ja Annikan äiti hermostuu Pepille täysin, kun hän koko ajan keskeyttää muiden rouvien keskustelut tai puhuu heidän päälleen. Peppi harmistuu rouva Tammilehdon reaktiosta ja alkaa itkeä. Ödman (2007, 24–25) esittää, että Pepin huono käyttäytyminen olisi johtunut juuri siitä, että hänellä ei ollut samanlaista mallia ja odotuksia käyttäytymiseen liittyen, mitä rouva Tammilehdolla on. Peppi yrittää vain osallistua keskusteluun, omalla tavallaan. (Ödman 2007, 24–25.)

Peppi ei kuitenkaan ilmaise jännitystään kouluun mennessään tai sirkuksessa käydessään, joissa hän myös käyttäytyy huonosti. Jännittämällä tai hermostumisella ei siis täysin voi selittää huonoa käytöstä näissä tilanteissa. Tarinassa *Peppi esiintyy hengenpelastajana* Peppi vitsailee vaikeassa tilanteessa.

”Näytättepäs te surkeilta”, hän sanoi. ”Onko vatsa kipeä?” (PEH, s. 127)

Keskittyessään pelastustoimintaan hän myös lauleskelee. Ehkä Peppi käyttää vitsailua, lauleskelua tai toisissa esimerkeissä huonoa käytöstään, selviytymiskeinona vaikeassa tilanteessa.

Pepin luokse saapuu yhdessä tarinassa varkaita. Varkaat huomaavat Pepin laskemassa kultarahojaan ja päättävät varastaa nämä Pepin mentyä nukkumaan. Tilanne kääntyy kuitenkin niin, että Peppi ryhtyy tanssimaan ja juttelemaan rosvojen kanssa.

”Voi miten hauskaa”, sanoi Peppi ja taputti käsiään. Voitaisiinko tanssia vähän? Minä olen, nähkääs, juuri oppinut tanssimaan saksanpolkkaa!” (PKV, s. 102)

Tässä tarinassa Pepin omaa tapaa toimia kuvaa hyvin se, että hän ei pelästy rosvoja, vaan ryhtyy tanssimaan heidän kanssaan. Lopulta Peppi ja rosvo syövät yhdessä Pepin tarjoamia eväitä. Toiminta on poikkeuksellista, koska moni ei varmastikaan jäisi keskustelemaan (tai tanssimaan) rosvojen kanssa, jos heidät jossain kohtaisi. Peppi ei osoita tarinassa pelkäävän rosvoja. Oikeastaan hän vaikuttaa iloiselta, että on saanut ”vieraita” ja pääsee toimimaan heidän kanssaan. Vaikuttaakohan Pepin erikoisvoimat siihen, että hän ei pelkää rosvoja? Hän tietää, että saa rosvo poistettua talostaan voimiensa avulla, ja siksi ei ole peloissaan heistä.

Ödman (2007, 28) katsoo Pepin ja rosvojen kohtaamista hieman laajemmasta, lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Peppi kohtaa pienemmän uhan rosvojen kanssa, kuin muita aikuisia kohdatessaan. Muut aikuiset (eri tarinoissa) suhtautuvat Peppiin epäilyksellä, he kyseenalaistavat hänet sekä hänen tapansa toimia. Tämän myötä heidät voidaan nähdä suurempana uhkana Pepille, kuin rosvo. Vai toimivatko rosvo vertauskuvana muille aikuisille ja aikuisten toiminnalle, kun he vievät lapsilta kaiken ja jättävät lopulta lapset oman onnensa nojaan. (Ödman 2007, 28.)

Pepin omaa toimintaa voi kuvailla paikoitellen myös uhkarohkeaksi. Esimerkiksi juuri rosvojen kanssa toimiminen edellisessä katkelmassa voisi olla uhkarohkeaa, mutta onneksi rosvo olivat tarinassa lopulta aika kilttejä. Peppi toimii uhkarohkeasti, kun hän lähtee Tommin ja Annikan kanssa retkelle ja haluaa oppia lentämään. Peppi hyppää alas kallionkielekkeeltä yrittäessään oppia lentämään.

”Pois alta risut ja männynkävyt!” hän sanoi, levitti kätensä ja loikkasi. Seuraavaksi kuului tömähdys. Se oli Peppi joka mätkähti maahan. --- ”Unohdin räpytellä”, hän sanoi iloisesti. (PJH, s. 73)

Tilanteessa olisi voinut käydä huonosti. Toisaalta tarinasta ei selviä, kuinka korkealta Peppi oikeasti hyppäsi. Toinen uhkarohkea teko samassa tarinassa on se, kun Peppi haukkaa karpässientä. Peppi tuntuu tekevän asioita, ennen kuin hän miettii niiden seurauksia. Tämä on toki tyypillistä toimintaa lapsille, kun syy-seuraussuhteen ymmärtäminen on vielä kehittymässä. Tarinasta jää epäselväksi se, syökö Peppi karpässientä tietämättään, että se on myrkyllinen sieni, vai tietääkö hän sienen myrkyllisyydestä ja haluaa sen haukkaamisella osoittaa kavereilleen rohkeuttansa.

Pepin toiminta on useissa tilanteissa myös nopeasti vaihtuvaa. Marakattiaan etsiessä Peppi alkaakin pesemään tukkaansa tai jättää siivotessaan vedet keittiön lattialle ja alkaa suunnittelemaan huviretkä. Näissä hetkissä Pepistä tulee mieleen ylivilkas lapsi, kenen keskittyminen yhteen asiaan katkeaa helposti ja siirtyy uuteen puuhaan, vaikka edellinen olisi vielä kesken.

Samassa lapset huomasivat, että herra Tossavainen oli kadonnut. --- Peppi vimmastui niin, että heitti toisen kenkensä isoon, syvään vesilammikkoon. --- ”Oikeastaan voin pestä saman tien tukankin”, Peppi sanoi ja piti päätään veden alla niin kauan, että pintaan alkoi nousta kuplia. (PJH, s. 73–74)

Pepillä on siis selkeästi oma tapansa toimia, kuten esimerkeistä ilmenee. Saman on huomannut myös Lundqvist (1979) omassa tutkimuksessaan: vaikka Peppi on nuori lapsi, hän hoitaa ja huolehtii kodistansa, mutta hän tekee työt, sillä omalla, persoonallisella tavallaan (Lundqvist 1979, 149).

Pepin toimintatavat eivät ole aina muiden mielestä hyväksyttäviä, ehkä siksi, että ne ovat ”normaalista” poikkeavia. Pepin oma tapa toimia saattaa aiheuttaa muissa hämmennystä tai muita epämiellyttäviä tunteita, koska hän tekee asioita eri tavalla. Ehkä kirjailija pyrki tällaisella Pepin toiminnan kuvailulla tuomaan lasten ajattelua ja toimintaa laajemmin esille.

Peppi kertoilee paljon tarinoita. Juuri Pepin kieli ja puhetapa tekevät Lundqvistin (1979, 217) mielestä kirjoista hauskoja ja huvittavia. Yhdyn Lundqvistin (1979) näkemykseen täysin. Tarinoiden parasta antia ovat Pepin mielikuvitukselliset ja liioittelevat tarinat, osuvat ja kekseliäät sanaleikit sekä yleisesti hänen puhetapansa. Tarinoitaan kertoessa Peppi suurentelee ja paisuttelee niitä äärimmilleen. Pisimmän ja ehkä kekseliäimmän tarinansa hän kertoo Tommin ja Annikan äidin järjestämällä kahvikutsuilla. Muut kahvikutsuille osallistuneet rouvat keskustelevat

kotiapulaisistaan ja jakavat kokemuksiaan heidän työskentelyynsä liittyen. Peppi haluaa osallistua keskusteluun.

”Minun isoäidilläni oli kerran kotiapulainen nimeltään Mandi. --- Ikävä vain, että aina kun tuli vieraita, hän ryntäsi eteiseen ja puri heitä säärestä. Ja haukkui! Voi miten hän haukkui!” (POK, s. 112)

Peppi jatkaa kotiapulaisen kuvailua ja kuvailun perusteella häntä voisi luulla koiraksi. Peppi kuitenkin kertoo tarinansa edetessä, että kyseessä on ihminen. Kahvikutsuille osallistujat jatkavat keskusteluaan ja Peppi kommentoi jokaiseen väliin uudella tarinalla isoäitinsä kotiapulaisesta.

”No on tosiaan”, sanoi Peppi. ”Hän on kaikesta päätellen ihan samaa maata kuin Mandi.” (POK, s. 114)

Lopulta Tommin ja Annikan äiti hermostuu Pepin jatkuvaan keskeyttämiseen ja komentaa lapset lastenhuoneeseen. Peppi ei kuitenkaan pysty lopettamaan tarinan kertomista, vaan hän jatkaa sitä yläkerrasta. Peppi on tilanteessa kuin malttamaton pikkulapsi, joka ei millään pysty odottamaan omaa vuoroaan tai lopettamaan asiansa kertomista.

Porrastasanteelle ilmestyi punainen pää. ”Mandista puheen ollen”, sanoi Peppi. (POK, s. 115)

Lopulta kutsut päättyvät ja on aika lähteä kotiin. Peppi ei ole kuitenkaan valmis vielä lopettamaan tarinaansa kotiapulaisesta. Hän jatkaa rouville juttelua vielä matkan varrella ja heistä eroamisen jälkeenkin.

Mutta päästyään parin sadan metrin päähän he kuulivat, kuinka Peppi huusi täyttä kurkkua: ”MANDI EI KOSKAAN LAKAISSUT SÄNKYJEN ALTA!” (POK, s. 118)

Pepin pitkälle tarinankertomiselle ei selviä tässä tarinassa syytä. Peppi jännitti kutsuille osallistumisesta, mikä ilmeni hänen erikoisesta käytöksestään ja siitä, että hän kertoi olevansa hermostunut kutsuista. Ehkä Peppi purki hermostumistaan tarinoimalla omia kertomuksiaan. Peppi ei

kuitenkaan pystynyt lopettamaan tarinankerrontaa, kun hän sen aloitti, eikä edes Pepin siirtäminen toiseen tilaan ei auttanut. Tästä tulee uudelleen mieleen kuva ylivilkkaasta lapsesta, joka ei saa lopetettua jotain toimintaansa tai käytöstään.

Peppi kertoo paljon tarinoita muiden maiden elämästä sekä ihmisten toimintatavoista. Tarinan kertominen toimii ikään kuin Pepin perusteluna jollekin hänen erikoisista toiminnoistaan tai tekemisistään.

”Miksi minä kävelin takaperin? kysyi Peppi. ”Emmekö me muka elä vapaassa maassa? Eikö täällä saa kävellä niin kuin haluaa? Egyptissä kaikki ihmiset kävelevät tällä lailla, eikä se ole kenestäkään lainkaan kummallista.” (PMH, s. 11)

”Argentiinan koulut ne vasta jotain ovat”, Peppi sanoi ylimielisesti ja katsoi lapsia pitkin nenänvarttaan. ”Siellä teidän pitäisi koulua käydä. Siellä pääsiäisloma alkaa kolme päivää joululoman jälkeen, ja kun pääsiäisloma loppuu, kolmen päivän kuluttua alkaa kesäloma. --- ” (PAK, s. 52–53)

Peppi kertoo liioiteltuja ja jopa valheellisia tarinoitaan sekä lapsille että aikuisille. Valehtelu vaikuttaa olevan Pepille luonnollinen tapa olla ja toimia, se voi ilmetä jopa kilpailusuorituksena – kuka pystyy sepittämään parhaimman kertomuksen (Lundqvist 1979, 197). Muutamissa tarinoissa Peppi kuitenkin myöntää, että nyt hän tuli kertoneeksi valheen.

”Nyt minä kyllä olen vihainen herra Tossavaiselle”, sanoi Peppi. ”Tämmöistä se juuri tekee. Kerran Surabayassa se karkasi minulta ja pestautui kotiapulaiseksi erään vanhan leskirouvan luo. Vaikka se kyllä oli vale”, hän tunnusti hetken päästä. (PJH, s. 74)

”Ei, en suinkaan”, tyttö sanoi kauhistuneena. ”En minä sanoisi että sinä valehtelet, mutta...” ”Et niin”, sanoi Peppi. ”Mutta niin minä juuri teen, minä valehtelen niin että kieli mustuu, etkös kuule?” (PIVJKP, s. 60)

”Taidat olla oikeassa. Niin valehtelen”, sanoi Peppi surullisena. ”Valehteleminen on rumaa”, sanoi Annika, joka uskalsi viimein avata suunsa. ”Niinpä, valehteleminen on hyvin rumaa”, Peppi sanoi entistä surullisemmin. (PMH, s. 12)

Pepin fiktiivisyys ja epärealistisuus ilmenevät Erolin (1991, 115–116) mukaan Pepin tarinan kerronnasta ja erityisesti hänen valheistaan. Peppi kertoo todella kekseliäitä ja uskomattomia valheita, jotka korostavat hänen kuvitteellisuuttaan. Erol (emt., 116) pohtii sitä, että Peppi vastaisi kirjojen kirjoittajaa Astrid Lindgreniä. Samalla tavalla, kuin Peppi sepittää tarinoita ja valheita kavereilleen, Lindgren samanaikaisesti sepittää satuja Peppi Pitkätossun hahmosta. (Erol 1991, 115–116.) Itse en osaa yhdistää Pepin valheiden kertomista ja Lindgrenin tarinan kertomista toisiinsa. Pepissä ja Lindgrenissä voi hyvinkin olla jotain samankaltaisuuksia, en kiellä sitä. Ehkäpä Pepin tarinoiden ja valheiden kertominen liittyy enneminkin kirjailijan tapaan kuvata ja ilmaista lapsen mielikuvitusta.

Peppi leikkii tarinoissa sekä itsekseen että kavereiden kanssa. Leikit tapahtuvat useimmiten Huvikummissa tai sen pihalla. Yleensä Pepin leikkikavereina ovat Tommi ja Annika, mutta yhdessä tarinassa myös poliisit pääsevät osallistumaan leikkiin. He eivät ehkä kuitenkaan pitäneet Pepin jahtaamista leikkinä, mitä se Pepin mielestä selkeästi oli.

”Että on hauskaa olla hippasilla”, kiljui Peppi. ”Ja kyllä oli kilttiä, että te tulitte tänne. Tänään on tosiaan minun onnenpäiväni, se on selvä.” (POHPK, s. 36)

Peppi leikkii Tommin ja Annikan kanssa synttäreillään erilaisia leikkejä. Tommin ehdotuksesta he leikkivät aikuisten kutsuja.

”Kun isällä ja äidillä on illalliset, herrat saavat kortin, jossa lukee kenet he saavat saattaa daaminaan pöytään. Eikö meidänkin pitäisi tehdä niin?” (PVS, s. 136)

Aikuisten kutsujen leikkiminen voidaan nähdä lasten haluna kokeilla aikuisten ’juttuja’ tai toimintatapoja. Leikit myös juontavat juurensa lasten (varsinkin pienten lasten) itsensä kokemistaan tapahtumista (Hedegaard 2016, 61). Tommi ja Annika ovat nähneet ja kuulleet aikuisten kutsuista kotonaan ja nyt he haluavat itse päästä testaamaan, miltä toiminta heistä tuntuu. Kokemus on tarinan perusteella Pepille uusi, joten kavereidensa kautta hän pääsee oppimaan uusia asioita ja toimintatapoja.

Ruokailun jälkeen he ryhtyvät leikkimään toisia leikkejä. Aluksi leikit tapahtuvat keittiössä ja Huvikummun vintillä. Nämä leikit olivat Pepin ehdotuksia, kuten myös monet muut tarinoiden leikeistä.

Peppi ehdotti, että leikittäisiin leikkiä, jonka nimi oli ”Ei saa koskea lattiaan”. Se oli hyvin yksinkertaista. Ei tarvinnut tehdä muuta kuin kiertää keittiötä laskematta kertaakaan jalkaansa lattialle. (PVS, s. 138)

”Mentäisiinkö vintille tervehtimään mörköjä?” ehdotti Peppi. (PVS, s. 139)

Peppi, Tommi ja Annika leikkivät toisissa tarinoissa myös esimerkiksi löytöretkeilijöitä ja kiipeivät puissa. Myös nämä leikit ovat Pepin ehdotuksia, ja aluksi ne herättävät hieman epäilystä ja epävarmuutta Tommissa ja Annikassa. Leikin alettua ne paljastuvat kuitenkin mukaviksi puuhiksi.

”Löytöretkeilijä.” ”Mikä se semmoinen on?” kysyi Tommi. ”Semmoinen, joka löytää tavaraa, tietenkin! Mikäs muu se voisi olla”, sanoi Peppi ---. (PLLJIT, s. 21)

”Saapas nähdä mitä löytyy”, sanoi Peppi. ”Aina jotain löytyy. Mutta nyt on pidettävä kiirettä, jotteivät toiset retkeilijät tule ja vie kaikkia tämän seudun kultakimpaleita.” (PLLJIT, s. 21)

Mutta nyt Peppi sanoi: ”Mitä jos kiivettäisiin tuohon tammeen?” --- Tuota pikaa lapset jo istuivat siellä. Tammen latvus kaartui heidän päänsä päälle kuin iso vihreä katto. ”Täällähän voisi juoda vaikka kahvit”, Peppi sanoi. ”Minäpä kipaisen keittämään tilkkasen.” (PIVJKP, s. 61–62)

Löytöretkeilijäleikin voi ymmärtää myös eksistentiaaliselta kannalta. Tavaroiden nimeäminen ja niiden löytäminen herättää pohtimaan, mikä on jokaisen oma suhtautuminen tai yhteys erilaisiin esineisiin tai tavaroihin. (Braun 2002, 41.)

Vanhempien lasten leikeissä lapset ovat yleensä sekä johtajan, että osallistujan roolissa niin, että kaikki leikissä mukana olevat lapset saavat ehdottaa leikkiin sääntöjä (Hedegaard 2016,

61). Tämä ei kuitenkaan toteudu Pepin kohdalla, koska hän ottaa leikeissä useimmiten vahvan johtajan roolin, hän ehdottaa leikkejä muille ja päättää myös itse niiden säännöt.

Peppi leikkii myös itsekseen. Tästä on vain yksi maininta tarinassa *Peppi esiintyy hengenpelastajana*. Tommi ja Annika ovat tämän tarinan tapahtuma-aikaan muualla ja siksi Pepin täytyy keksiä itselleen puuhaa. Sen lisäksi, että Peppi hoitaa tarinassa arkiaskareita ja maalaa seinää, hän leikkii myös sardiinia.

--- mutta ryömi sitten kumminkin halkolaatikkoon ja veti kannen perässään kiinni. Hän leikki sardiinia, joka oli sardiinirasiassa. Harmi vain, etteivät Tommi ja Annika voineet leikkiä sardiineja. (PEH, s. 121)

Pepillä on valtavan hyvä ja laaja mielikuvitus. Hän keksii tavallisten ja tuttujen leikkien lisäksi hieman erikoisempiakin leikkejä. Lasten mielikuvitusta ja sen toimintoja ohjaavat heidän tekemänsä havainnot ja kokemukset oikeasta elämästä (Harris 2021, 480). Pepin kohdalla hänen mielikuvitustaan voisikin selittää esimerkiksi hänen kokemuksensa matkoilta, joita hän on tehnyt isänsä kanssa. Tarinoidessaan muille lapsille hän usein kertoo, mitä ihmiset tekevät jossain toisessa maassa. Nämä tarinat ovat lähes poikkeuksetta hyvin liioiteltuja ja valheellisia. Peppi hyödyntää näissä tapauksissa kokemuksiaan matkoilta, mutta mielikuvituksensa avulla lisää tarinoihin aivan uuden, mahdollottoman ulottuvuuden.

Peppi vaikuttaa edellisessä katkelmassa olevan aivan tyytyväinen siihen, että hän on tässä tarinassa yksin, ilman kavereitaan. Hän keksii itselleen tekemistä, eikä jää toimeettomaksi. Ainoa harmitus vaikuttaa olevan se, että kaverit eivät pääse jakamaan sardiinileikkiä hänen kanssaan. Lehdon ja Eskelisen (2020) tutkimuksessa selvitettiin lasten näkemyksiä koulun jälkeisistä toimintamahdollisuuksista, esimerkiksi iltapäiväkerhon toiminnasta ja siitä, miten he viettävät aikaansa näissä toiminnoissa. Tutkimuksessa selvisi, että lapset leikkivät iltapäiväkerhossa monipuolisesti ja vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa, he esimerkiksi pelasivat jalkapalloa, keinuivat keinuissa, piirsivät ja pelasivat lautapelejä. Lapset toimivat sekä sisällä, että ulkona. Haastattelutilanteessa lapset kertoivat, että vapaa leikkiminen on heidän mielestään parasta tekemistä iltapäiväkerhossa. Toiveena oli myös, että he pääsisivät enemmän seikkailemaan koulun pihalle. (Lehto & Eskelinen 2020, 545–557.) Tutkimus ei ole suoraan verrattavissa Pepin tapaukseen, koska hän ei käy koulua. Tutkimus on kuitenkin mielenkiintoinen siinä mielessä, että Peppi pääsee kavereidensa kanssa toteuttamaan juuri niitä samoja asioita, mitä

tutkimuksessa haastatellut lapset toivoivat: vapaa-aikaa ja seikkailuita. Pepillä ei ole elämässään mitään rajoitteita, jotka estäisivät nämä asiat häneltä; hän saa leikkiä, tutkia ja seikkailla vapaasti oman mielensä mukaan. Tutkimuksessa selvisi myös, miten lapset viettävät aikaansa koulupäivän jälkeen, ja niissä on myös samankaltaisuuksia Pepin toiminnan kanssa.

Leikki on lapsen sen hetkistä elämää, ei pelkästään ennakkoa tulevasta elämästä (Helenius & Lummelahti 2013, 14). Tarinat osoittavat tämän käsityksen Pepin kohdalla todeksi. Peppi elää ja leikkii hetkessä, yksin tai kavereidensa kanssa. Pepin leikit eivät yleensä sisällä mitään suoranaisia opetuksia. Kaikkien leikkien ei tarvitsekaan sisältää opetusta (Mustola & Rissanen 2024). Opetuksien puuttumisesta huolimatta Peppi varmasti oppii leikeistä monia kullan arvoisia asioita, kuten toisten kanssa toimimista, sääntöjä ja rajoja (jotka puuttuvat muuten Pepin arjesta) ja itsensä ja omien tunteidensa sääntelyä. Kalliala (2004) tiivistää ajatukseni osuvasti: ”Lapsi ei siis leikki oppiakseen mutta oppii leikkiessään” (Kalliala 2004, 5).

’Leikki on lasten työtä’ kuuluu sanonta. Leikki on Pepin työtä ja sitä hän tekee koko sydämelään.

5.5 Peppi on ystävä, huomaavainen ja epäitsekäs

Vaikka Peppi kertookin liioiteltuja, paisuteltuja ja valheellisiakin tarinoita, pohjimmiltaan hän on kuitenkin välittävä ja hyväsydäminen lapsi. Peppi on myös hyvä ja oikeudenmukainen ystävä. Hän esimerkiksi rohkaisee kavereitaan haastavissa hetkissä.

Silloin Annika kiipesi polvet vapisten uudestaan puuhun, ja Peppi auttoi häntä viimeisellä vaikealla osuudella. Hän epäröi hiukan nähdessään, miten pimeää rungon sisällä oli. Mutta Peppi piti häntä kädestä ja rohkaisi häntä. (PIVJKP, s. 66)

Peppi on oikeudenmukainen ja hän puolustaa toista kiusattua lasta. Kiusaajat huomaavat Pepin ja ryhtyvät pilkkaamaan Peppiä hänen ulkonäöstään. Peppi ei reagoi pilkkaukseen millään tavalla ja lopulta pääkiusaaja alkaa tönimään häntä. Kiusaaminen loppuu siihen, kun Peppi nostaa kiusaajat puuhun tai portin pylvääseen. Kiusattua lasta hän muistuttaa vielä auttavilla sanoilla.

”Tule sanomaan minulle, jos ne vielä käyvät kimppuusi.” (PLLJIT, s. 27)

Peppi on muutenkin välittävä hahmo. Tämä käy ilmi hänen muista huomaavaisista teoistaan ja epäitsekkästä toiminnastaan. Peppi esimerkiksi ei vain ota lahjoja vastaan, vaan hän antaa niitä muillekin.

”Hyvänen aika, täytyyhän teidänkin saada syntymäpäivälahjoja”, hän sanoi. ”Mutta eihän meillä ole syntymäpäivä”, sanoivat Tommi ja Annika. Peppi katsoi heitä kummissaan. ”Niin mutta minulla on, ja kai minäkin saan antaa syntymäpäivälahjoja? ---” (PVS, s. 135)

Peppi otti taskustaan pienen hienon kultakellon ja laski sen opettajanpöydälle. Opettaja sanoi, ettei hän voinut ottaa vastaan niin kallista lahjaa, mutta silloin Peppi sanoi: ”Sinun on pakko! Muuten minä tulen tänne huomennakin, ja siitä se vasta kalabaliikki syntyy!” (PAK, s. 52)

Peppi antoi uusille leikitovereilleen kummallekin muistoksi lahjan. (PMH, s. 17) Juuri kun he seisoivat ovella, Peppi tuli ja painoi kummankin kouraan kultarahan. (PKV, s. 104)

Peppi tarjoaa tarinoiden muille hahmoille usein syötävää. Hän valmistaa ruoan itse. Toinen tyyppillinen piirre Pepin ruoan tarjoamiselle on se, että ruokaa on paljon.

Peppi otti kaapista leipää ja juustoa ja voita ja kinkkua ja kylmää paistia ja maitoa, ja sitten Kukkanen ja Tenu-Paukkunen ja Peppi istuivat pöytään ja söivät kunnes olivat melkein neliskulmaisia. (PKV, s. 103)

Ja kiljaisivat ihastuksesta kun näkivät, mitä kaikkea hyvää Peppi oli kattanut tasiselle kallionkielekkelle. Siellä oli pieniä herkullisia voileipiä, joiden päällä oli lihapyöryköitä ja kinkkua, kokonainen pino sokeroituja pannukakkuja, monta pientä ruskeaa makkaraa ja kolme ananashyytelöä. (PJH, s. 72)

”Syökää”, hän huusi, ”syökää ennen kuin jäähtyy!” Tommi ja Annika söivät, ja heistä se oli oikein hyvä pannukakku. (PMH, s. 16)

Katkelmista voi huomata Pepin huomaavaisuuden ja hoivaavuuden muita kohtaan. Tekstistä ei käy ilmi, millaisen tunteen toisista huolehtiminen tuo Pepille. Peppi näyttäytyy hoivaajan roolissa, samanlaisena hoitajana, mitä hän on eläimilleen.

Pepin huomaavaisuus ja toimeliaisuus ilmenee selkeästi tarinassa *Peppi esiintyy hengenpelastajana*. Kun muut surevat ja vaikeroivat pulaan jääneiden lasten kohtaloa, Peppi ryhtyy toimiin ja auttaa pelastamaan lapset. Peppi toimii hädän hetkellä, eikä jää voivottelemaan.

”Mutta jos ne eivät pääse alas, niin miksei kukaan mene auttamaan?” ”Siksi ettei se nyt vain käy”, sanoi paksu herra. Peppi mielti hetken. ”Saisikohan jostain pitkän köyden?” hän kysyi. (PEH, s. 124)

Peppi myös pelastaa kaverinsa sonnin hyökkäykseltä. Pelastamisessa Peppi käyttää erikoisvoimiaan.

”Onpa tyhmä elikko”, Peppi sanoi Annikalle, joka itki surkeasti. ”Eihän tuollaista saa tehdä. Sehän likaa Tommin valkean merimiespuvun. Minun täytyy mennä puhumaan järkeä sille tyhmyrille.” Ja niin hän teki. Hän juoksi sonnin luo ja kiskaisi sitä hännästä. (PJH, s. 75)

Yksi osoitus Pepin epäitsekyydestä käy ilmi tarinassa *Peppi käy sirkuksessa*. Tarinassa hän voittaa maailman vahvimman miehen kolme kertaa ja saa siitä palkinnoksi sata kruunua. Peppi ei kuitenkaan suostu ottamaan palkintoa vastaan.

”Kuules nyt”, Peppi sanoi halveksuvasti, ”mitä minä tuolla paperilappusella teikisin? Pidä se ja paista siinä vaikka silliä!” (PKS, s. 92)

Toisaalta Pepin toiminta on epäitsekästä, kun hän ei ota vastaan palkintoa. Toisaalta Peppi puhuu palkintoa luovuttamassa olleelle sirkustirehtöörille hyvin kurjasti ja väheksyvästi. Johtuuko puhetapa siitä, että Peppi ajattelee jo olevansa tarpeeksi rikas, eikä tarvitse rahoja? Vai johtuuko puhetapa siitä, että Peppi ei ymmärrä rahan arvoa ja näkee palkinnon olevan vain paperin pala-

5.6 Pepillä on erikoisvoima

Peppi Pitkätossu ei ole tavallinen lapsi, kuten tästä tulostulovusta on huomattu. Hänellä on monia ”tavallisen” lapsen piirteitä, mutta Pepillä on myös yliluonnollinen erikoisvoima: hän on valtava vahva. Yleensä Pepin vahvuus näkyy siinä, että hän nostaa jotakin painavaa pois tieltään tai hän nostaa jonkun henkilön jonnekin.

Mutta silloin kun Peppi halusi juoda iltapäiväkahvit verannalla, hän kyllä nosti hevosen muutta mutkitta puutarhaan. (PMH, s. 9)

”Ei ole aikaa leikinlaskuun, eikä koskenlaskuunkaan”, sanoi Peppi ja nosti Tenu-Paukkusen kaapin päälle. Hetkistä myöhemmin siellä istui Kukkanenkin. (PKV, s. 101)

Loppujen lopuksi Peppi laski eväskorin maahan ja nosti lehmän pois tieltä. (PJH, s. 70)

Ja sitten hän tarttui rivakasti kumpaakin poliisia vyöstä ja kantoi heidät pihapolkua pitkin portista ulos tielle. (POHPK, s. 39)

Peppi käyttää vahvuuttaan myös hyviin tarkoituksiin. Hän esimerkiksi auttaa lapset pois palavasta kerrostalosta. Pelastustehtävä vaikutti muista paikallaolleista ihmisistä mahdottomalta tehtävältä. Peppi kuitenkin onnistuu tehtävässä, kun hän vain päätti ryhtyä siihen. Herra Tossavainen toimi apurina, ja Peppi vahvuutensa ja rohkeutensa avulla onnistui lopulta pelastamaan lapset. Toisessa tarinassa Peppi käyttää myös vahvuuttaan hyvään tarkoitukseen, kun hän puolustaa kiusattua lasta. Peppi nostaa kiusaajat puunoksalle istumaan, mikä hämmästyttää kiusaajat täysin. Lundqvist (1979, 143) lisää tähän liittyen, että Peppi käyttää voimiaan vain tarpeeseen ja käyttää niitä puolustamiseensa vasta sitten, kun joku toinen on uhannut tai haastanut hänet. Pepin vahvuudella ei oletettavasti ole mitään kovin syvällistä syytä, vaan enneminkin vahvuus antaa ja mahdollistaa Pepille vapauden ja riippumattomuuden (Lundqvist 1979, 143). Peppi hyödyntää erikoisvoimaansa leikkisästi haastaessaan maailman voimakkaimman miehen painiotteluun käydessään sirkuksessa. Pepillä ei ole mitään ongelmia ottelussa ja hän voittaa sen kaikki kolme kierrosta.

"No mutta ethän sinä mitenkään häntä voi päihittää", sanoi Annika. "Hänhän on maailman vahvin mies." "Mies niin!" sanoi Peppi, "mutta minäpä olen maailman vahvin tyttö!" (PKS, s. 89)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia lapsuuden representaatioita esiintyy mikrotasolla Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu -kirjan päähenkilössä Peppi-hahmossa. Pyrin löytämään lapsuuden representaatioita aineistostani tarkastelemalla sitä, mitä Peppi tekee tarinoissa, kenen kanssa hän toimii, millaisena Peppi ilmenee tarinoissa ja millaisia ominaisuuksia Pepillä on. Kiinnostava tarkastelun kohde oli myös Pepin elämä ilman vanhempia. Tulosluvussa 5 olen esitellyt aineiston analyysin tulokset. Tulosten perusteella ja niiden tueksi olen johtanut aineistosta neljä Pepin lapsuuden representaatiota: *itsenäinen lapsuus*, *toimielias lapsuus*, *ristiriittäinen lapsuus* ja *inhimillinen lapsuus*. Kaikki nämä lapsuuden representaatiot nivoutuvat yhteen yhtä tiukasti, kuin yksi Pepin selkeimmistä tunnusmerkeistä, hänen oranssit letitetyt hiuksensa. Yhtä lapsuuden representaatiota ei voi tarkastella erillisenä toisista, koska niissä on paljon samankaltaisuuksia ja yhtymäkohtia toisiinsa. Pepin letitetyt hiuksetkin purkaantuvat, jos niistä otetaan yksi suortuva erilleen.

Pepin *itsenäinen lapsuus* ilmenee läpi kirjan tarinoiden. Peppi elää ilman vanhempiaan ja joutuu itse huolehtimaan itsestään. Hän huolehtii myös mikrosysteemiinsä kuuluvista henkilöistä, eli perheenjäsenistään herra Tossavaisesta ja hevosesta, sekä ystävistään Tommista ja Annikasta. Pepin voidaan nähdä huolehtivan lisäksi mesosysteemiinsä kuuluvista henkilöistä, kuten poliiseista ja kiusatusta lapsesta, vaikka näitä huolehtimisia kuvataan tarinoissa vain lyhyesti. Peppi on omatoiminen lapsi, hän ei juurikaan tarvitse muiden apua arjessa toimimiseen. Hän pyörittää arkeaan omatoimisesti ja itsenäisesti, eikä hänellä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin toimia näin. Hän on valtavan rikas ja vahva, joista on myös varmasti apua itsenäiseen pärjäämiseen. Tämän kaiken myötä Pepin voi nähdä pohjimmiltaan vastuullisena lapsena ja hahmona, vaikka Peppi välillä saattaakin tehdä jotain vastuutonta ja vaarallista.

Pepin lapsuus esiintyy *toiminnallisena*. Hän tekee arjessaan paljon erilaisia asioita, kuten koti töitä, hän leipoo, ratsastaa, seikkailee ja leikkii. Peppi toimii arjessaan sen eteen, että hän sekä hänen perheenjäsenensä apina ja hevonen, pärjäävät hyvin ja tulevat toimeen. Peppi saa asioita aikaan, eikä hän jää odottelemaan tai toivomaan muiden apua. Pepin toimieliasuus näyttäytyy välillä ylivilkkaan lapsen toimintana, kun hän siirtyy vauhdilla tekemisestä toiseen, tai kun hän ei saa jotain toimintaa loppumaan. Toiminnallinen lapsuus näyttäytyy myös niissä hetkissä, kun

Peppi auttaa toisia. Hän ei odota muiden ratkaisevan ongelmia, vaan ryhtyy itse reippaasti toimeen. Pepissä on yhtymäkohtia Laakson (2018) tutkimiin *Kiljusen herrasväki* -kirjojen lapsihahmoihin. He kaikki ovat vapaita ja nokkelia lapsia.

Pepin vanhemmat eivät ole läsnä Pepin elämässä, kun hänen äitinsä on kuollut ja merilaivan kapteeni -isä on huuhtoutunut mereen. Peppi, vain yhdeksänvuotias lapsi, joutuu elämään ja pärjäämään yksin. Hän vaikuttaa tarinoissa kuitenkin tyytyväiseltä elämäänsä, eikä hän omassa puheessaan osoita merkkejä kaipuusta, pelosta, yksinäisyydestä tai surusta. Nämä negatiiviset tunteet ovat kuitenkin luettavissa rivien välistä tarinoissa, ainakin aikuislukijalle. Tämän takia Pepin lapsuus esiintyy *ristiriitaisena*. Tarinoissa on luettavissa ja tulkittavissa kaksi erilaista lapsuuskuvaa: positiivinen ja negatiivinen. Tarinat ovat tasapainottelua näiden tunteiden välillä, kun tarinat eivät selkeästi kallistu kummankaan lapsuuden puoleen. Tässä on huomioitava myös se, kuka lukee tarinoita. Aikuislukijalle lapsuuskuvan ristiriitaisuus saattaa näyttytyä paljon selkeämmin, kuin lapsilukijalle. Tarinoiden huumori ja koomisuus ehkä piilottavat tai peittävät negatiiviset tunteet tarinoita lukevilta lapsilta. Loppujen lopuksi, vaikka kuinka riipaisevalta ja ristiriitaiselta se tuntuukin, niin Peppi kyllä pärjää.

Pohjimmiltaan Pepin lapsuus representoituu *inhimillisenä*. Peppi on lapsi ja hän tekee lapsille tyypillisiä asioita. Hän leikkii kavereidensa kanssa, keksii hauskoja puuhia ja toimintoja. Hänellä on valtava mielikuvitus, mikä näkyy lähes kaikissa hänen toiminnoissaan. Peppi toimii lapsille tyypillisillä tavoilla: vilkkaasti ja vauhdikkaasti, välillä hän on nenäkäs ja huonokäyttöksinen, hän on hyväntahtoinen ja välittävä, ja hänelle on omanlainen ja leikkisä tapa toimia erilaisissa tilanteissa. Peppi on yliluonnollisen vahva, mikä ei osoita inhimillisyyttä. Inhimillisyyttä ilmenee kuitenkin niissä tilanteissa, missä Peppi käyttää vahvuuttaan ja se on aina hyviin ja positiivisiin asioihin.

Tutkimukseni tulokset ja aineiston analyysistä johdetut lapsuuden representaatiot olivat suurimmilta osin odotukseni mukaiset. Tunsin aineistoni jo hyvin etukäteen, kun Peppi on ollut elämässäni mukana tavalla tai toisella jo lähes 30 vuotta. Peppi representoitui tekevänä, toiminnallisena ja reippaana lapsena. Uutta oli kuitenkin tarkastella erityisesti hänen lapsuuttaan ja millaisena se representoituu. Lapsuuden representaatiot kuitenkin myös vastasivat aiempia ennakkokäsityksiäni ja tutkimuksen myötä käsitykset vain tarkentuivat. Lisäksi surumielisyyden ja yksinäisyyden tunnistaminen tarinoista oli minulle uutta. Ennen Peppi on näyttäytynyt hauskana, vallattomana ja anarkistisenakin lapsihahmona, mutta tämän tutkimuksen myötä tämä

tuttu hahmo sai uuden vivahteen. Koen, että tutkimusmenetelmäni olivat sopivat suhteessa tutkimusongelmaan. Sain niiden avulla tarkasti ja osuvasti selvitettyä vastauksia tutkimusongelmaani. Tutkimuksen tekemisen loppupuolella huomasin kaipaavani hieman laajempaa kuvaa Pepin elämään. Silloin ryhdyinkin pohtimaan, olisiko tutkimuksen aineiston pitänyt kuitenkin koostua kaikista kolmesta alkuperäisestä Peppi-kirjasta. Tämän avulla lapsuuden representatioihin olisi voinut saada vieläkin laajemman näkemyksen, mitä tutkimuksen tekemisen loppupuolella aloin kaipaamaan.

Pro gradu -tutkielman prosessin aikana olen paljon pohtinut Peppi-kirjojen suosion syitä. Ensimmäisen Peppi-kirjan julkaisusta tulee tänä vuonna kuluneeksi 80 vuotta. Nopeasti mietittynä mieleen ei tule kovinkaan montaa lastenkirjaa, jotka ovat säilyneet yhtä suosittuina, kuin Pepin tarinat. Ehkä vielä pidemmän historian ja suosion ovat pitäneet perinteiset kansansadut. Suomalaisista kirjoista suosionsa ovat säilyttäneet Tove Janssonin Muumi-kirjat ja -hahmot. Muumeista tehdään edelleen uusia kirjoja (WSOY 2025, 90–95), kuten myös tv-sarja ja muita tuotteita. Mitkä asiat voivat selittää Pepin suosion säilyvyyden? Selkeimpänä vastauksena tulee mieleen tässä tutkimuksessakin havaittu Pepin oma tapa toimia ja hänen mielikuvituksensa. Pepin erikoiset toimintatavat ja niiden kuvaaminen tarinoissa luovat hauskuutta ja ilon tuntua lukijalle. Peppi keksii kaikenlaisia hullunkurisia ja hassuttelevia tekemisiä, ja ne herättävät tarinoiden lukijoiden mielenkiinnon ja sitouttavat lukijat tarinaan. Peppi on välittävä, hyväsydäminen, sanaileva ja välillä hieman nenäkäsikin lapsihahmo. Tämäkin on varmasti yksi suosion syistä, Pepin persoonallisuus.

Oma epäilykseni suosin pitkään kestävyYTEEN ovat juuri äsken mainitsemani asiat ja lukemisesta syntyneet hyvät muistot. Keskustelin Peppi-kirjoista oman äitini kanssa ja hän kertoi myös lukeneensa Pepin tarinoita lapsena ja pitäneensä Peppiä omana voimahahmonaan. Äitini luki tarinoita itsekseen sekä oman äitinsä kanssa, ja he ovat yhdessä naureskelleet Pepin kummeluksille 1960-luvun puolivälissä. Reilut kolmekymmentä vuotta myöhemmin minä pääsin kokemaan saman äitini kanssa, kun hän luki Peppi-kirjoja minulle lapsena. Olen itse jatkanut tätä perinnettä lukemalla Pepin tarinoita pienemmille sisaruksilleni ja oppilailleni. Koska tämä jatkumo on henkilökohtainen, en voi yleistää sitä kaikkien kohdalla tapahtuneeksi. Aavistelen kuitenkin, että Peppi on tavallaan sukupolvikokemus ja se olisi osasyynä siihen, miksi Pepin tarinat innostavat lukemaan vielä tänä päivänäkin.

Tämä on kasvatustieteellinen tutkimus, mutta lisäksi siinä ovat yhdistyneet sosiologian, kehityspsykologian, lastenkirjallisuudentutkimuksen sekä lapsuudentutkimuksen alat. Lapsuudentutkimus on monitieteellinen ala ja se onkin muodostunut sen pohjalta (Alanen 2009, 9). Peppiin liittyvä tutkimus on aika vanhaa, kuten tulosluvun tutkimusviittauksistakin voi huomata. Uudemmalle tutkimukselle olisi tarvetta, kun kirjoja kuitenkin edelleen luetaan ja niistä tehdään uusia painoksia ja versioita. Peppiin liittyviä pro gradu -tutkimuksia on tehty viimeisen vuosikymmenen aikana vain muutamia. Esimerkiksi Ollikainen (2012) on tutkinut gradussaan Pepin hahmon ambivalenttiutta. Tutkimukseni voisi muiden Peppi-teemaan liittyvien pro gradujen ohella toimia avauksena Peppi-hahmon sekä kirjojen tutkimuksen jatkumiselle.

Kasvatustieteen, ja varsinkin luokanopettajuuden näkökulmasta, tutkimukseni on kiinnostava ja merkityksellinen siksi, että olen tutkinut lasten lukemaa kirjaa ja selvittänyt, millaista lapsuutta se representoi. Tulevana luokanopettajana koen tärkeäksi sen, että tiedän, mistä oppilaiden lukemat kirjat kertovat ja millaisia tarinoita ne sisältävät. On kiinnostavaa tietää, millaisia lapsuuksia kirjoissa esiintyy, koska aihetta ei juurikaan ole tutkittu. Tutkimuksen tuloksia lukiessa on tärkeä muistaa, että tarinoiden lapsuudet eivät representoi oikeita lapsuuksia. Tarinoissa kuvatut lapset ja heidän lapsuutensa on aikuisten päättämiä ja kirjoittamia, eikä niitä voi silloin tulkita realistisiksi kuvauksiksi lapsuudesta. Niiden voidaan nähdä kuvaavan ennemminkin asenteita lapsuutta kohtaan, kuin itse lapsuutta (Hunt 2009, 51). Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää lasten näkemyksiä Pepin lapsuudesta ja sen representoitumisen tavoista. Kiinnostavaa olisi myös tutkia laajemmin Lindgrenin tuotannon lapsia ja heidän lapsuuksiaan, onko lapsihahmoilla ja lapsuuksilla yhtymäkohtia toisiinsa vai näyttäytyvätkö ne täysin erilaisina.

LÄHTEET

- Ahonen, A., Hienonen, N., Hiltunen, J., Kauppinen, H., Kotila J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M.-P., Vettenranta J. 2023. PISA 2022 ensituloksia. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla [www-muodossa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165295/OKM_2023_49.pdf?sequence=4&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165295/OKM_2023_49.pdf?sequence=4&isAllowed=y) (Luettu 14.03.2025.)
- Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa Leena Alanen & Kirsti Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9–30.
- Ariès, P. 1962. Centuries of childhood : a social history of family life. New York: Vintage Books.
- Braun, K. L. 2002. The image of childhood in Astrid Lindgren's Pippi Longstocking. Saatavilla [www-muodossa: https://open.library.ubc.ca/collections/831/items/1.0055010](https://open.library.ubc.ca/collections/831/items/1.0055010) (Luettu 08.03.2025.)
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development: experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. 2016. Ekologisen järjestelmän teoria. Teoksessa Ross Vasta (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Tallinna: United Press Global, 221–288.
- Böök, M. L. 2010. Vastuulliseksi kasvamista, vastuun ottamista vai vastuussa olemista – vanhempien näkemyksiä lapsen vastuusta. Teoksessa Kirsi Paulinna Kallio, Aino Ritala-Koskinen & Niina Rutanen (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 89–102. Saatavilla [www-muodossa: https://doi.org/10.57049/nts.332](https://doi.org/10.57049/nts.332). (Luettu 08.03.2025.)
- Corsaro, W. A. 2018. The sociology of childhood. California: SAGE Publications Inc.
- Encore Suomen kansallisoopperan ja -baletin esitystietokanta. <https://encore.opera.fi/fi/production/20044166> (Luettu 14.03.2025.)

- Erol, S. 1991. "The Image of the Child in Lindgren's Pippi Longstocking." *Children's Literature Association Quarterly* vol. 1991, 112-119. <https://dx.doi.org/10.1353/chq.1991.0005>.
- Goldstone, B. P. 1986. Views of Childhood in Children's Literature Over Time. *Language Arts*, 63 (8), 791–798.
- Hall, S. 1997. *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications.
- Harris, P. L. 2021. Early constraints on the imagination: the realism of young children. *Child development* 92 (2), 466–483.
- Hedegaard, M. 2016. Imagination and emotion in children's play: A cultural-historical approach. *International Research in Early Childhood Education*, 7 (2), 59–74.
- HelMet-kirjastojen lainatuimmat lastenkirjat. <https://hri.fi/data/sv/dataset/helmet-kirjastojen-lainatuimmat-lastenkirjat> (Luettu 05.03.2025.)
- Heikkilä-Halttunen, P. 2001. Kuningattaren selluliitti. Suomalaisen sadun teemoja ja mielenmaisemia. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) *Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 118–135.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2001. Nokallaanseisoja ja muita ihmeitä. Käännöskuvakirjojen runsautta. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) *Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 77–88.
- Helenius, A., & Lummelahti, L. 2013. *Leikin käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hujala, E., Puroila A.-M., Parrila, S., Nivala, V. 2007. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Vantaa: Edufin.
- Hunt, P. 2005. Introduction – The expanding world of children's literature studies. Teoksessa Peter Hunt (ed.) *Understanding children's literature: key essays from the second edition of The international companion encyclopedia of children's literature (2nd ed)*. London; New York: Routledge, 1–14.

Hunt, P. 2009. Children's literature and childhood. Teoksessa Mary Jane Kehily (ed.) An introduction to childhood studies (2nd ed). Maidenhead: Open University Press; McGraw-Hill, 50–69.

Härkönen, U. 2007. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Teoksessa Anneli Niikko, Ismo Pellikka & Erkki Savolainen (toim.) Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä: kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä. Savonlinna: Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 21–39. Saatavilla www-muodossa: <https://docplayer.fi/11413137-Teorian-ja-tutkimuskohteen-vuorovaikutus-bronfenbrennerin-ekologinen-systeemiteoria-ihmisen-kehittymisesta.html> (Luettu 19.02.2025.)

Ihonen, M. 2001. Laituri numero kolmetoista. Lasten satu- ja fantasiaromaani. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 136–153.

James, A., & James, A. L. 2004. Constructing childhood : theory, policy and social practice. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Jokilaakso, T. 2022. Kerrottu lapsuus. Lapsi- ja nuorisokuvausten tutkimus 2000-luvulla. Teoksessa Kaisa Laaksonen (toim.) Johdatus lastenkirjallisuuden tutkimukseen. Tampere: Lastenkirjainstituutti, 7–25.

Kalliala, M. 2004. Mikä on leikkiä? Teoksessa Lastentarhaopettajaliitto (toim.) Leikin aika. Helsinki: Lastentarhaopettajaliitto ry, 4–5. Saatavilla www-muodossa: <https://www.vol.fi/uploads/2020/01/1c10ff11-leikinaika.pdf> (Luettu 15.03.2025.)

Karasma, K., & Suvilehto, P. 2014. Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita: lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: Avain.

Knuutila, T. & Lehtinen, A. P. 2010. Johdanto: Representaatio – tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Teoksessa Tarja Knuutila & Aki Petteri Lehtinen (toim.) Representaatio: tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 7–31.

Kolehmainen, N. 2013. Poissaolevana läsnä. Narratiivinen tutkimus psykologisesta isättömyydestä. Pro gradu -tutkielma. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Korhonen, K. 2008. Kirjallisuudentutkimuksen alue. Teoksessa Outi Alanko-Kahiluoto ja Tiina Käkälä-Puumala (toim.) Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 11–39.

Korolainen, T. Monosukka ja Kontio-saappaat. Kulttuuritieto vie juurille. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 162–182.

Korolainen, T. Tuulen sello soittaa jo. Runo hengittää maailman tahdissa. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 89–105.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Päiväkoti ja koti lapsen paikkana. Teoksessa Kirsi Paulinna Kallio, Aino Ritala-Koskinen & Niina Rutanen (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 197–212. Saatavilla www-muodossa: <https://doi.org/10.57049/nts.332>. (Luettu 08.03.2025.)

Laakso, M. 2018. The naughty child in the early twentieth century. Subversive child figures and humor in Jalmari Finne's children's literature. Teoksessa Jutta Ahlbeck, Päivi Lappalainen, Kati Launis, & Kirsi Tuohela (toim.) Childhood, literature and science: fragile subjects. London; New York: Routledge, 35–46. <https://doi.org/10.4324/9781315270784>

Laaksonen, K. 2022. Alkusanat. Teoksessa Kaisa Laaksonen (toim.) Johdatus lastenkirjallisuuden tutkimukseen. Tampere: Lastenkirjainstituutti, 5.

Lappalainen, I. 1979. Suomalainen lasten- ja nuortenkirjallisuus (2. uud. p.). Espoo: Weilin + Göös.

Lappalainen, P. 2018. Child figures in *Läsning för barn* by Zacharias Topelius. Teoksessa Jutta Ahlbeck, Päivi Lappalainen, Kati Launis, & Kirsi Tuohela (toim.) Childhood, literature and science: fragile subjects. London; New York: Routledge, 23–34. <https://doi.org/10.4324/9781315270784>

Laukka, M. 2001. Sotketut peikon kasvot. Kuvakirjat ja kirjojen kuvat. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 63–76.

- Lehto, S & Eskelinen, K. 2020. 'Playing makes it fun' in out-of-school activities: Children's organised leisure. *Childhood* 27 (4), 545–561.
- Lundqvist, U. 1979. Århundradets barn: fenomenet Pippi Långstrump och dess förutsättningar. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- McNamee, S. 2016. *The social study of childhood: an introduction*. London: Palgrave.
- Mustola, M. 2014. Johdanto. Lastenkirjallisuus käsitteenä ja lajina. Teoksessa Marleena Mustola (toim.) *Lastenkirja*. Nyt. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–24.
- Mustola, M. & Rissanen, M.-J. 2024. Lasten leikkiä – vai onko sittenkään? Leikki lastenkulttuurin muotona. Teoksessa Taina Kyrönlampi & Merja Koivula *Leikin lumoa: käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. Jyväskylä: Santalahti, 183–199.
- Neimala, K. 2001. Isä pani lomalla parastaan. Lastenromaanin arkea, tunteita ja tekoja. Teoksessa Tuula Korolainen (toim.) *Kirjaseikkailu: lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 106–117.
- Tutkimuseettisen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla [www-muodossa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf](https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf) (Luettu 05.03.2025.)
- Nodelman, P. 2008. *The Hidden adult. Defining children's literature*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Nyman, K. 2020. "Karin berättar om hur Pippi Långstrump kom till" Haastattelu. YouTube-video. Julkaisija Astrid Lindgren 20.05.2020. Viitattu 15.03.2025.
https://www.youtube.com/watch?v=uE6Fmc7qizw&t=133s&ab_channel=AstridLindgren
- Ollikainen, T. 2012. Peppi Pitkätossun ambivalenttinen ääni. Peppi supersankarina ja surullisena orpotyttönä. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Paasonen, S. 2010. Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 39–49.

PIRLS Kansainvälinen lukutaitotutkimus 2021. Puoli tuntia lukemista. Saatavilla www-muodossa: https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_86985 (Luettu 14.03.2025.)

Puroila, A.-M., & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Kirsti Karila, Jarmo Kinos ja Jorma Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.

Pöysä, J. 2015. Lähiluvun tieto: näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

Qvortrup, J. 2009. Childhood as a structural form. Teoksessa William A. Corsaro, Michael-Sebastian Honig ja Jens Qvortrup. The Palgrave handbook of childhood studies. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 21–33.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? – Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Saatavilla www-muodossa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/2ca8473d-mika-on-lapsen-perhe.pdf>.

Rossi, L.-M. 2010. Esityksiä, edustamista ja eroja: Representaatio on politiikkaa. Teoksessa Tarja Knuuttila & Aki Petteri Lehtinen (toim.) Representaatio: tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 261–275.

Seppänen, J. 2005. Visuaalinen kulttuuri: teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.

Similä, Ville 2025. Olen kulttuurisotien aseistakieltäytyjä, mutta Peppiä en enää lapsilleni lue. Helsingin sanomat, kolumni 12.01.2025.

Skinner, E. A., Kindermann, T. A., Vollet, J. W., & Rickert, N. P. 2022. Complex Social Ecologies and the Development of Academic Motivation. Educational Psychology Review 34 (4), 2129–2165. <https://doi.org/10.1007/s10648-022-09714-0>

Strömstedt, M. 1988. Astrid Lindgren. Helsinki: WSOY.

Tilastokeskus. Perhe. <https://stat.fi/meta/kas/perhe.html> (Luettu 15.03.2025.)

Veivo, H. 2010. Representaation muodot ja mahdollisuudet kirjallisuudessa. Teoksessa Tarja Knuuttila & Aki Petteri Lehtinen (toim.) Representaatio: tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 135–157.

Voipio, M., & Laakso, M. 2017. Lasten- ja nuortenkirjallisuutta tutkimassa. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, 2017 (3), 3–5 <https://doi.org/10.30665/av.66376>

WSOY: https://issuu.com/kirja/docs/wsoy_kevat_2025 (Luettu 04.03.2025.)

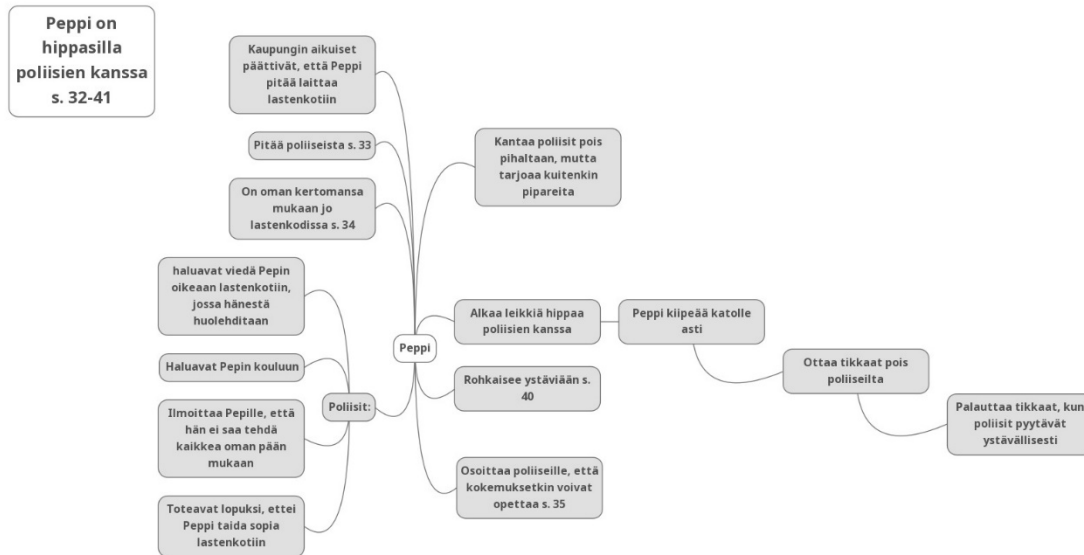
Ödman, C. 2007. Snälla, vilda barn. Om barnen i Astrid Lindgrens böcker. Helsingfors: Söderströms.

AINEISTO

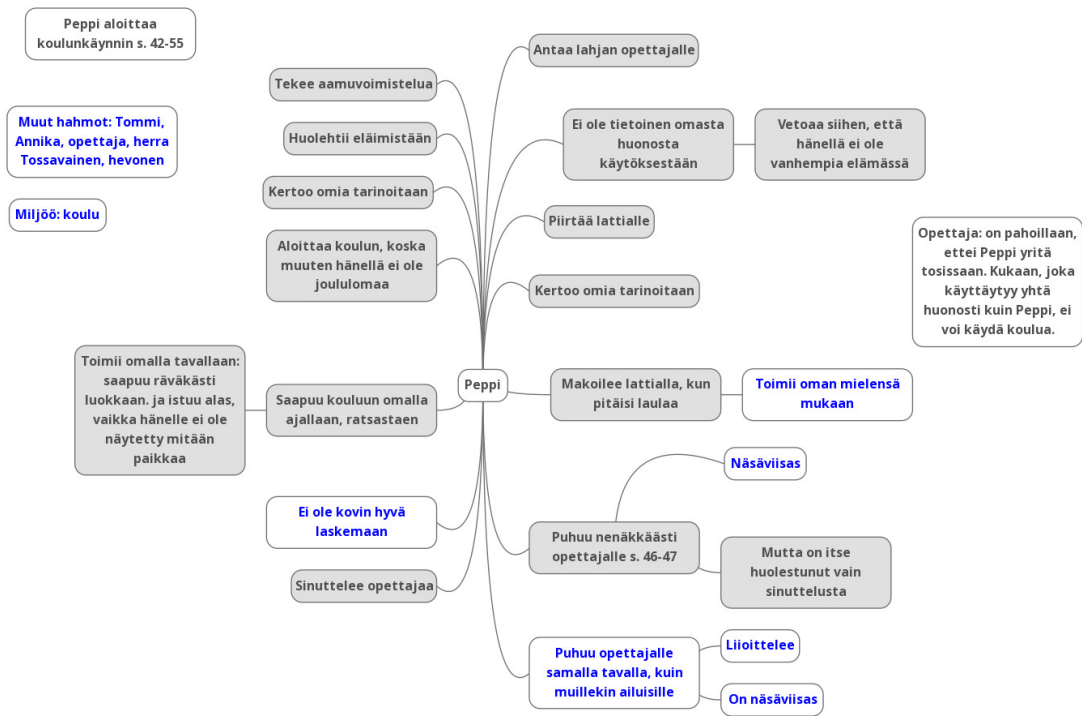
Lindgren, A. 2017. Peppi Pitkätossu. Helsinki: WSOY.

LIITTEET

Liite 1. Ensimmäisen lähilukukerran muistiinpanot.

Liite 2. Toisen lähilukukerran muistiinpanot.

Liite 3. Esimerkki muistiinpanojen teemoittelusta.

Peppi leikkii

teema	Pelkistetty ilmaus	Tarina
leikkii	Leikkii itsekseen.	PEH
	Lapset leikkivät.	PVS
	Menivät vintille tapaamaan mörköjä.	PVS
	”Ei saa koskea lattiaan.”	PVS
	Peppi ja kaverit leikkivät aikuisten kutsuja.	PVS
	Viettää aikaa kavereiden kanssa.	PIVJKP
	Kiipeilee puissa.	PIVJKP
	Kiipeää puun sisään.	PIVJKP
	Alkaa leikkiä hippaa poliisien kanssa.	POHPK
	On löytöretkeilijä.	PLLJTT